

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอเสีตา จังหวัดนครราชสีมา

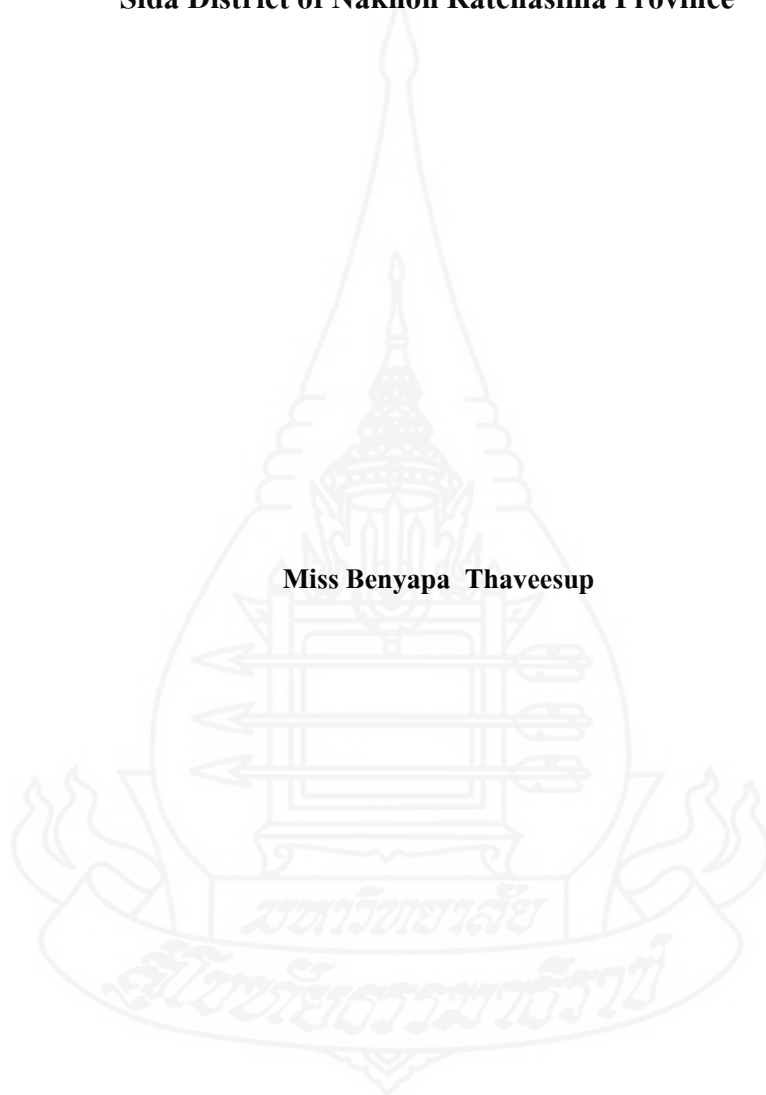
นางสาวเบญญาภา ทวีทรัพย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ.2564

**The Operations of Rice Collaborative Farm Community Enterprises in
Sida District of Nakhon Ratchasima Province**

Miss Benyapa Thaveesup

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2021

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา
จังหวัดนครราชสีมา
ชื่อและนามสกุล นางสาวเบญญาภา ทวีทรัพย์
วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.นาลัน แป้นปลื้ม

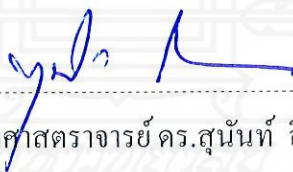
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2565

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.สมชาย ปัญญาสิทธิ์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นาลัน แป้นปลื้ม)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศีร์ราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย นางสาวเบญญาภา ทวีทรัพย์ รหัสนักศึกษา 2639001466

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.นาลัน เป็นป्लीม

ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ 2) การผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ประชากรในการวิจัย คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ จำนวน 7 แห่ง ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา รวม 801 คน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาจโร ยามาเน ได้ค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวนตัวอย่าง 163 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 57.33 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.02 คน ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 29.72 ปี จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.37 คน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 23.46 ไร่ รายได้ของครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 196,916.67 บาท/ปี รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 131,516 บาท/ปี ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 53,540 บาท/ปี และผลผลิตข้าวเฉลี่ย 561.60 กิโลกรัม/ไร่ 2) การผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สภาพพื้นที่ปลูกข้าวเป็นที่ลุ่ม ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย ปลูกข้าวโดยวิธีหว่านแห้งโดยใช้เมล็ดพันธุ์ 25 กิโลกรัม/ไร่ เก็บเมล็ดพันธุ์เอง ใช้ปุ๋ยเคมี ใช้น้ำฝนโดยมีการรักษาระดับน้ำตลอดฤดูการผลิต ส่วนใหญ่ไม่มีการกำจัดวัชพืช การเก็บเกี่ยวข้าวใช้รถเกี่ยวขนาดข้าว แล้วนำผลผลิตทั้งหมดไปตากแดดเพื่อลดความชื้น 3) การบริหารการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำ ได้แก่ การบริหารกลุ่ม การจัดการวัตถุดิบและต้นทุนการผลิต ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ส่วนประเด็นที่ไม่ปฏิบัติ คือ การจัดการเกี่ยวกับการตลาด 4) ปัญหาในภาพรวม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่มีปัญหาในระดับน้อยทุกประเด็น ทั้งด้านการบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการผลิต การตลาด และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีข้อเสนอแนวทางว่า วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สามารถดำเนินงานอย่างเข้มแข็งทั้งทางด้านการผลิตและตลาดข้าว

คำสำคัญ การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน นาแปลงใหญ่

Thesis title: The Operations of Rice Collaborative Farm Community Enterprises in Sida District of Nakhon Ratchasima Province

Researcher: Miss Benyapa Thaveesup; **ID:** 2639001466;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor;

(2) Dr. Nalun Panpluem, Associate Professor; **Academic year:** 2021

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) personal and socio-economic data of rice collaborative farm community enterprise members, 2) rice production by the member, 3) operational management of the community enterprise, and 4) problems and a recommended guideline for operational development of the community enterprise.

The research population was 801 members of seven rice collaborative farm community enterprises in Sida District, Nakhon Ratchasima Province. The samples were determined by using Taro Yamane's formula with an error level of 0.07 accounting for 163 members and selected by simple random sampling method. The data were collected by a questionnaire and analyzed by descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum values.

The results showed that: 1) the majority of informative community enterprise members was female with an average age of 57.33 years, finished primary education, had average 4.02 family members and 29.72 years of rice farming experience. The average 2.37 household farm labors worked on farm with an average 23.46 Rai of farm area. The average annual total household income and farm income were 196,916.67 and 131,516 baht respectively while an average annual farm expense was 53,540 baht and yield was 561.60 kilogram per rai. 2) Rice production by the community enterprise members, rice farm area was in lowland and sandy loam soil. They used dry sowing method with 25 kilograms per Rai by keeping their own seeds; chemical fertilizer was applied; water was under rain-fed condition; weed control was not done; harvester was used and grains were dried in open air for moisture reduction. 3) The operational management of community enterprise, most of them practiced frequently as following aspects: management of raw material and production cost and also the support from government and private agencies. On the other hand, most of them didn't perform in the aspect of marketing management. 4) They faced all problems at low level including group management, production process, marketing, and supporting from government and private agency. Furthermore they suggested that the collaborative farm community enterprise should be supported from various agencies for strengthening of rice production and marketing.

Keywords: Community enterprise operations, Community enterprise development, Rice collaborative farm

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างดีจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ และรองศาสตราจารย์ ดร.นาลัน เป็นปลื้ม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำ พร้อมทั้งติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดตลอดมา ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน ดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง ที่ให้คำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเกษตรอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อนร่วมงาน เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาส่งเสริมและสนับสนุน และให้ข้อคิดเห็นในการศึกษาครั้งนี้ รวมถึงกลุ่มเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าวในอำเภอเสีดาจังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนกำลังใจจาก ขอขอบคุณป้าสุภาภรณ์ สุขใจ คุณแม่สุจิตรา วงศรีใจ และคนในครอบครัวที่มอบทุนการศึกษาเพื่อให้ได้ศึกษาต่อระดับปริญญาโท เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนนักศึกษา ผู้วิจัยถือว่ามีความสำคัญต่อการนำไปสู่ความสำเร็จ ที่สนับสนุนและคอยได้ถามและให้กำลังใจเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา ครูอาจารย์ เพื่อนนักศึกษา ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ช่วยเหลือสนับสนุนในการศึกษาจนสำเร็จ

เบญญาภา ทวีทรัพย์

พฤศจิกายน 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ข้อมูลทั่วไปของอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา	7
หลักการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่	11
หลักการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	17
แนวคิดและทฤษฎีความต้องการ	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	41
ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	49
ตอนที่ 3 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน.....	53
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน.....	56
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	64
สรุปการวิจัย	64
อภิปรายผล	69
ข้อเสนอแนะ	73
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	79
ก แบบสอบถาม	80
ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	92
ค พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 1).....	94
ง พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2).....	106
ประวัติผู้วิจัย	111

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ข้อมูลด้านประชากรปี 2564 ของอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา.....	8
ตารางที่ 2.2 สถิติปริมาณน้ำฝนรายเดือนของอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2564.....	9
ตารางที่ 2.3 ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี 2564/2565 ของอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา.....	10
ตารางที่ 2.4 จำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา.....	11
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย.....	36
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	42
ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	47
ตารางที่ 4.3 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	51
ตารางที่ 4.4 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน.....	55
ตารางที่ 4.5 ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่.....	58
ตารางที่ 4.6 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่.....	61
ตารางที่ 4.7 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่โดยการ วิเคราะห์ SWOT.....	62

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา.....	8
ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบขององค์กร.....	23
ภาพที่ 2.3 การวางแผน.....	27
ภาพที่ 2.4 กระบวนการวางแผน.....	28

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ประชากรส่วนใหญ่บริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย โดยประเทศไทยมีพื้นที่การปลูกข้าวทั้งประเทศปี 2563 ประมาณ 61.7 ล้านไร่ ผลผลิต 25.31 ล้านผลิตต่อไร่ 445 กิโลกรัม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) และข้าวยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยและมีความสำคัญยิ่งต่อคนไทยในสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากวัฒนธรรมไทย ประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ของไทย ได้แก่ ประเพณีลงแขก ประเพณีสู่ขวัญข้าว และประเพณีบุญกุ่มข้าวใหญ่ เป็นต้น

วิสาหกิจชุมชนคือหนึ่งในรูปแบบของการรวมตัวกันของคนในชุมชน ตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป โดยมีหลักในการดำเนินงานคือ ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการโดยชุมชนเอง กระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล และจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน หัวใจหลักของการดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การรวมตัวของคนภายในชุมชน รูปแบบนี้จึงทำให้เกิดเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญภายในชุมชน และสามารถขยายออกสู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564).

การประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ ผู้ประกอบการจะต้องศึกษาการดำเนินงานของธุรกิจ ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจหลายด้าน และจำเป็นที่จะต้องศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เนื่องจากความสำเร็จของธุรกิจส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันต้องเผชิญกับกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การปรับตัวของธุรกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ผู้ประกอบการจะต้องติดตามและทำความเข้าใจ เพื่อที่จะได้ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ ปัจจัยภายในองค์กรที่จะนำพาองค์กรให้ไปสู่ความสำเร็จได้

ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานที่เน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อ

ประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตามนโยบายการตลาดนำการผลิต นำไปสู่การจัดการสินค้าเกษตรสู่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน สร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรได้อย่างมั่นคงในอนาคตตามแผนปฏิรูปการเกษตร โดยเกษตรกรยังคงเป็นเจ้าของพื้นที่และร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการการผลิต ทั้งนี้การกำหนดพื้นที่เป้าหมายของเกษตรกรแปลงใหญ่ ดำเนินการในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทุกขั้นตอน จนถึงเชื่อมโยงตลาดกับภาคเอกชน แบบประชารัฐ การปรับระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการผลิต โดยเกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรในพื้นที่ ที่มีการดำเนินกิจกรรมที่ใกล้เคียงกันหรือติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ ทำให้เกิดขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้น (economy of scale) (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558)

อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา เป็นอำเภอที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตร ประชาชนส่วนมากประกอบอาชีพทำนา และเป็นการปลูกข้าวนาปี พันธุ์ข้าวที่ใช้เพาะปลูกเป็นพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 ซึ่งเป็นปัจจุบันราคาตกต่ำ แต่ต้นทุนการผลิตข้าวมีราคาสูง โดยเป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน อาศัยน้ำฝนในการทำเกษตร 100 % ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ขาดแคลนพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี ต้นทุนการผลิตสูง ราคาปุ๋ยแพง ทางอำเภอสีดาจึงได้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนข้าวเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้เพื่อศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกับชุมชนกับกลุ่มนาแปลงใหญ่ เพื่อนำไปเป็นแนวทางพัฒนาของภาคส่วนต่าง ๆ ต่อไป อำเภอสีดามีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 80 กลุ่ม ซึ่งมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่มีทั้งหมด 7 กลุ่ม มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อจะได้รับการคุ้มครองและสนับสนุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (สำนักงานเกษตรอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา, 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น การศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา จึงเป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

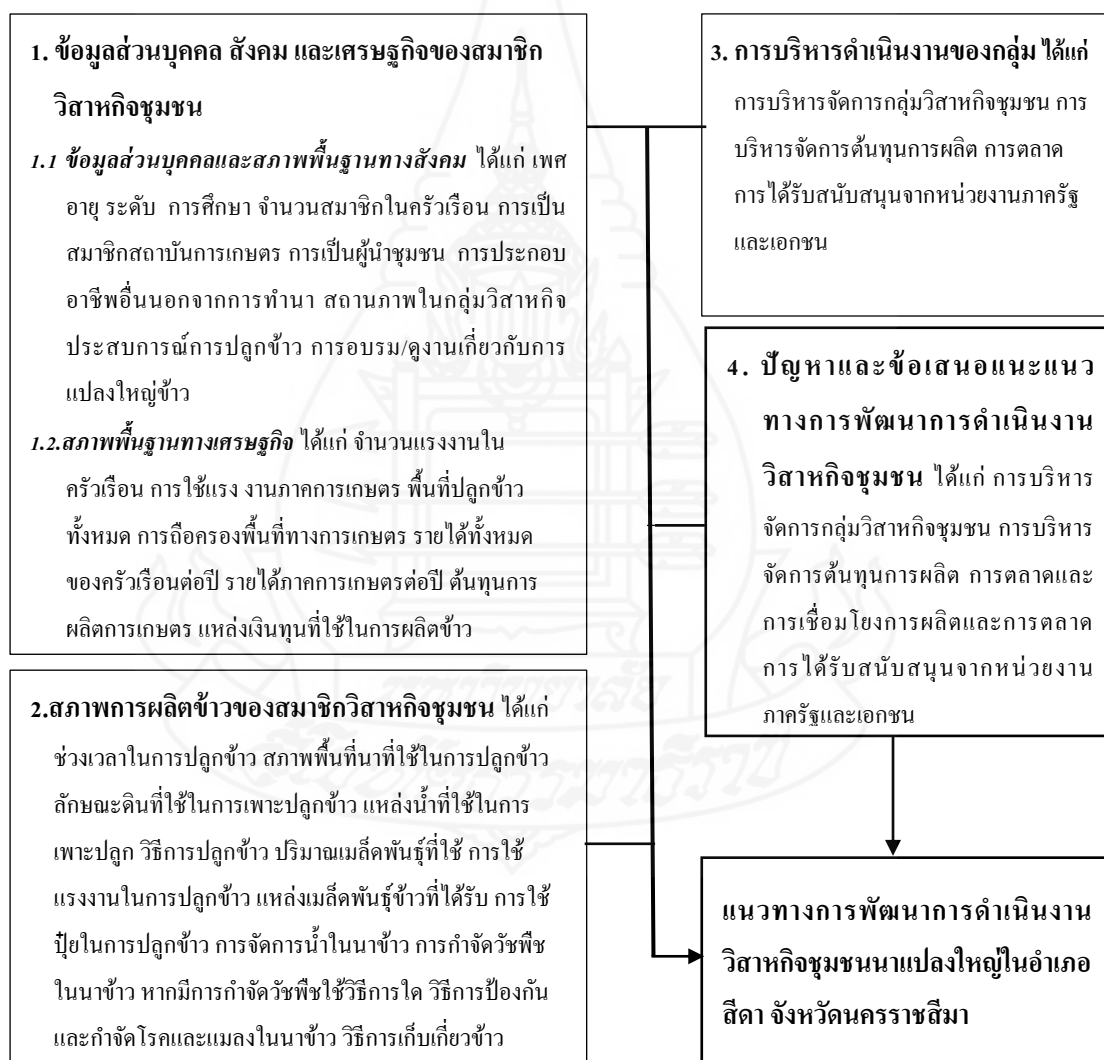

2.3 เพื่อศึกษาการบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

4.1 ขอบเขตพื้นที่และประชากร การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในพื้นที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอสีดา

4.2 ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเนื้อหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่
- 2) สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่
- 3) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่
- 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

4.3 ขอบเขตการวิจัยด้านเวลา ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ผู้ผลิตข้าว ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2564 ถึง เดือนเมษายน 2565

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันเพื่อประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ตามประกาศกำหนด

5.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา ที่รับผิดชอบงานแปลงใหญ่ระดับอำเภอและจังหวัด คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ของอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีกลุ่มนาแปลงใหญ่ตั้งอยู่ และสมาชิกอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

5.3 สถานที่ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ หมายถึง สถานที่ทำการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ของอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา ใช้เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกและให้บริการแก่เกษตรกรหรือบุคคลที่สนใจทั่วไป

5.4 คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ หมายถึง คณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุคคลที่ถูกคัดเลือกให้ทำหน้าที่บริหารกลุ่มนาแปลงใหญ่ เช่น คณะกรรมการกลุ่ม หรือ ผู้นำชุมชน มีหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดกิจกรรม งบประมาณ เสนอโครงการเพื่อของงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสาน รายงาน และจัดทำข้อมูลด้านโครงการแปลงใหญ่ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกและผู้สนใจ ติดตามผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค

5.5 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ หมายถึง เกษตรกรอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา ที่มีการรวมตัวกันในการประชุมด้วยความสมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหาจากการผลิตข้าว รวมถึงบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจการของวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า

5.6 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลและทางสังคม หมายถึง ลักษณะทางสังคมของเกษตรกรประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในการผลิตข้าว ลักษณะถือครองที่ดิน การรวมกลุ่มสมาชิก

5.7 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ หมายถึง ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรประกอบด้วย พื้นที่ปลูกข้าว ต้นทุนการผลิตต่อไร่ จำนวนผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ รายได้จากการจำหน่ายผลผลิต และ แหล่งเงินทุนการผลิต

5.8 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การจัดการในกระบวนการแปลงสภาพปัจจัยการผลิตข้าวต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิต คือ ข้าวเปลือก ประกอบด้วย ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติการหรือการดำเนินงานภายในกลุ่ม

5.9 การดำเนินงาน หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้าน โครงสร้างการบริหารจัดการ องค์กร การผลิต การตลาด และการเงิน ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

5.10 การบริหาร หมายถึง กระบวนการใช้ศาสตร์และศิลปะในการสร้างความร่วมมือกันในการทำงาน หรือกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยใช้ปัจจัยหรือทรัพยากร เช่น ทรัพยากร มนุษย์ เงิน วัสดุสิ่งของ ดำเนินกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ :ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อองค์กร เช่น สถานที่ กลุ่มคน กิจกรรม เป้าหมาย เป็นต้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา คาดว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

6.1 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสำหรับขอการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรจะได้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

6.2 เพื่อนำแนวทางไปใช้ในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงและแก้ปัญหาการดำเนินงานการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ให้เกษตรกรมีแนวทางการพัฒนา และจัดการกับพื้นที่การเพาะปลูกข้าว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

6.3 เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา และกำหนดข้อเสนอแนะให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด

6.4 นำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่กลุ่มอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาโดยการทบทวนวรรณกรรม และผลงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นกรอบกำหนดแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นในการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา
2. หลักการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่
3. แนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
4. แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไปของอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

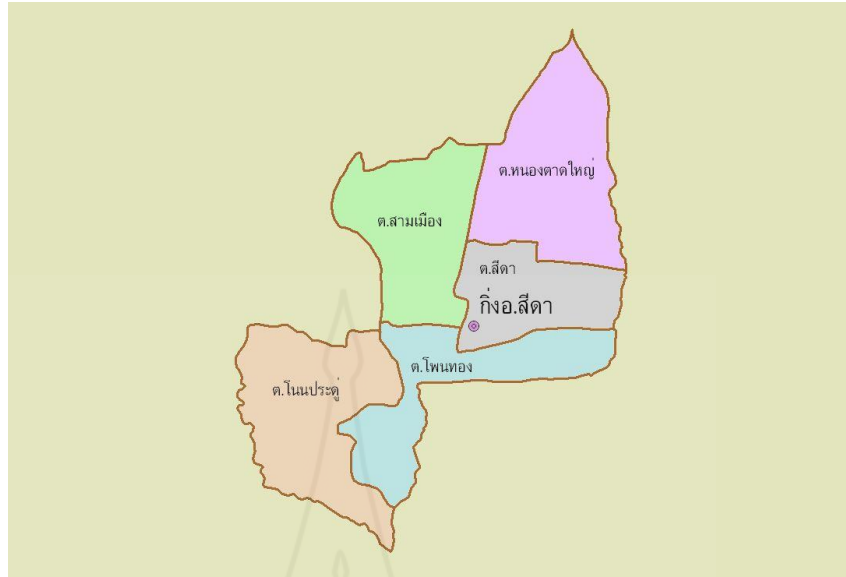
1.1 สภาพทั่วไปของอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

จากแผนพัฒนาอำเภอสีดา 5 ปี พ.ศ. 2561-2565 (งานปกครองอำเภอสีดา, 2564) มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ที่ตั้ง อำเภอสีดาตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ มีพื้นที่ ทั้งหมด 157.06 ตารางกิโลเมตร (98,100 ไร่)

1.1.2 อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับอำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา
- ทิศใต้ ติดกับอำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา
- ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา
- ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา: งานปกครองอำเภอเสีดา, 2564

1.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลาดเอียง ไม่มีภูเขาและพื้นที่ป่าไม้ พื้นดิน เป็นดินร่วนปนทรายไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ในระยะนาน มีพื้นที่ประมาณ 98,100 ไร่ เป็นพื้นที่สำหรับการเกษตรประมาณ 73,723 ไร่ เป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย และอื่นๆ ประมาณ 24,377 ไร่ ลักษณะ ภูมิอากาศเป็นแบบ 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

1.1.4 การปกครอง มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 แห่ง ดังนี้

- 1) ตำบลเสีดา มี 11 หมู่บ้าน
- 2) ตำบลโพนทอง มี 10 หมู่บ้าน
- 3) ตำบลโนนประจักษ์ มี 10 หมู่บ้าน
- 4) ตำบลสามเมือง มี 10 หมู่บ้าน
- 5) ตำบลหนองคายใหญ่ มี 9 หมู่บ้าน
- 6) เทศบาลตำบลเสีดา

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลด้านประชากรปี 2564 ของอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา

ลำดับที่	ตำบล/เทศบาล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	หมายเหตุ
1	ตำบลเสีดา	1,797	1,787	3,584	9 หมู่บ้าน
2	ตำบลโพนทอง	1,643	1,658	3,301	7 หมู่บ้าน
3	ตำบลโนนประจักษ์	1,907	1,959	3,866	10 หมู่บ้าน
4	ตำบลสามเมือง	2,092	2,131	4,233	8 หมู่บ้าน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ลำดับที่	ตำบล/เทศบาล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	หมายเหตุ
5	ตำบลหนองตาใหญ่	2,753	2,709	5,462	9 หมู่บ้าน
6	เทศบาลตำบลสีดา	1,868	1,900	3,768	7 หมู่บ้าน

ที่มา: งานปกครองอำเภอสีดา, 2564)

1.1.5 สภาพทางภูมิอากาศ สภาพอากาศตลอดทั้งปีของอำเภอสีดา มีภูมิอากาศคล้ายคลึงกับจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีฝนตกในบางฤดูกาล และในฤดูฝนมักจะมีฝนทิ้งช่วงทำให้การทำนาไม่ได้อผลเท่าที่ควร ช่วงระยะเวลาที่ฝนตกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน และช่วงระยะเวลาที่ฝนทิ้งช่วงระหว่างเดือนมกราคม เดือนเมษายน เดือนกรกฎาคม และเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม

อำเภอสีดา อยู่ในภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อนระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน ฤดูฝน ระหว่างเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม และฤดูหนาวระหว่างเดือน พฤศจิกายน – มกราคม

สภาพภูมิอากาศทั่วไปค่อนข้างแห้งแล้ง มีฤดูหนาวและฝน ช่วงสั้น ๆ มีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีอยู่ที่ 16 – 42 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยอยู่ที่ 900- 1,021 มิลลิเมตร /ปี

ตารางที่ 2.2 สถิติปริมาณน้ำฝนรายเดือนของอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2564

ที่	เดือน	ปริมาณน้ำฝนรายเดือน (หน่วย: มิลลิเมตร)
1	มกราคม	0.0
2	กุมภาพันธ์	2.0
3	มีนาคม	24.8
4	เมษายน	20.7
5	พฤษภาคม	50.8
6	มิถุนายน	34.8
7	กรกฎาคม	46.9
8	สิงหาคม	16.8
9	กันยายน	39.1
10	ตุลาคม	30.7
11	พฤศจิกายน	0.0
12	ธันวาคม	0.5

ที่มา: งานปกครองอำเภอสีดา, 2564

กล่าวโดยสรุป อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา มีการแบ่งการปกครองออกเป็นทั้งหมด 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลสีดา ตำบลโนนประดู่ ตำบลโพนทอง ตำบลสามเมือง ตำบลหนองตาใหญ่ มีหมู่บ้านจำนวน 50 หมู่บ้าน สภาพภูมิอากาศ มีทั้งหมด 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบและพื้นที่ดอน พื้นดินเป็นดินทรายจึงไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ข้าว มันสำปะหลัง และไม้ผล ประสบปัญหาฝนทิ้งช่วง เกษตรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตร

1.2 ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี

อำเภอสีดามีจำนวนครัวเรือนที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ตามที่ดัดแปลงปี 2564/65 ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี 2564/2565 ของอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

ตำบล	ข้อมูล		
	ครัวเรือน	แปลง	เนื้อที่ (ไร่)
ภาพรวมทั้งอำเภอ	4,751	8,318	77,269.80
สีดา	878	1,519	12,903.00
โพนทอง	771	1,231	10,543.50
โนนประดู่	1,038	1,986	19,111.27
สามเมือง	991	1,652	16,275.46
หนองตาใหญ่	1,154	1,930	18,436.57

ที่มา: ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร (2565)

1.3 ข้อมูลสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

อำเภอสีดามีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 80 กลุ่ม มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อจะได้รับการคุ้มครองและสนับสนุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2562 ซึ่งมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่มีทั้งหมด 7 กลุ่ม ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 จำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว	จำนวนสมาชิก	พื้นที่นา
1. วิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่ตำบลสามเมือง	76	1,024
2. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านห้วยคาหมู่ที่5-6	154	1,503
3. วิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่ตำบลหนองดาดใหญ่	105	1,318
4. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลโพนทอง อำเภอสีดา	88	629
5. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มนาแปลงใหญ่ต.โนนประดู่	134	610
6. วิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่บ้านมะค่า ตำบลโพนทอง	78	769
7. วิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่บ้านหินแห่ตำบลสีดา	166	932
รวม	801	6,218

ที่มา: ระบบส่งเสริมการเกษตรครบวงจรแบบแปลงใหญ่ กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564

การวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดขอบเขตการวิจัย ได้แก่ ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าวในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา และนำประเด็น เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดิน รวมทั้งสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มากำหนดเป็นประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์

2. หลักการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวงฯ ซึ่งมีโครงการที่สำคัญ คือการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และประมง เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่ จะก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนด และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร ทั้งนี้ การปรับโครงสร้างสินค้าที่สำคัญดังกล่าว จะต้องทำการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตพื้นที่เหมาะสม สมสำหรับการผลิตสินค้า 20 ชนิดไว้แล้ว โดยมีหลักการ คือการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่ม และมีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาด และราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2558)

โครงสร้างภาคการเกษตรของไทย เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ถือครอง ทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นการผลิตที่มีลักษณะต่างคนต่างทำการดำเนินการลักษณะดังกล่าวทำให้ภาคเกษตรต้อง เผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความ เป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ค่าพันธุ์ ค่าปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ค่าใช้จ่าย ของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้ง ปัญหาการขาดอานาการ ต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (production process) การจัดการห่วง โซ่อุปทาน (Supply Chain)และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้ เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าว จะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม การผลิต และการบริหาร จัดการร่วมกัน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีภารกิจต้องดูแลคุณภาพชีวิตของ เกษตรกร ต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริม การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้ มาตรฐานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร จึง ได้กำหนดระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกษตรกร เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัย การผลิตที่มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรม เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการจัดการ ด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐ ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก (กระทรวงเกษตร และสหกรณ์, 2559)

รายละเอียดหลักการดำเนินงานมีดังนี้ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559)

2.1 หลักการดำเนินงานเกษตรแปลงใหญ่

2.1.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม ทำการผลิต การบริหารจัดการ ร่วมกันและรวมกัน จำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน
- 2) เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน
- 3) เพื่อให้เกษตรกรสามารถเป็นผู้จัดการบริหารจัดการการผลิต ผลผลิต และ การตลาดได้

2.1.2 เป้าหมายการพัฒนาแปลงใหญ่ เป้าหมาย 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ลดต้นทุนการผลิต (20%)
- 2) เพิ่มผลผลิต (20%)
- 3) พัฒนาคุณภาพ/พัฒนาให้ได้มาตรฐาน
- 4) บริหารจัดการ

5) จัดการด้านการตลาด

แนวคิดเกี่ยวกับ โครงสร้างนาแปลงใหญ่ มีองค์ประกอบที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ แนวทางการดำเนินงาน ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานของโครงการนาแปลงใหญ่ การทำงาน ส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ การบริหารแปลงใหญ่ การบริหารแปลงใหญ่และการติดตาม ประเมินผล และรายงาน

แนวทางการดำเนินงานกรมส่งเสริมการเกษตร ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของนาแปลงใหญ่ไว้ ดังนี้ (สายชล พุ่มเกาะ, 2559)

2.2 องค์ประกอบของการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่

ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้จัดการพื้นที่ (field manager) คือ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ (เกษตรอำเภอ) ซึ่งทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่ในทุก ๆ กิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (supply chain)

2.2.2 พื้นที่แปลงใหญ่ เป็นการรวมแปลงเล็กของเกษตรกรให้มียุทธศาสตร์ขนาดใหญ่ในการรวมกันผลิตสินค้าเกษตร โดยมีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง

2.2.3 กลุ่มเกษตรกรเป็นการรวมกลุ่มเกษตรกรเจ้าของแปลง เพื่อให้มีการร่วมกัน ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายการผลิต การตลาด การจัดทำแผนปฏิบัติการ และการร่วมกัน กำหนดเทคโนโลยีที่ใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ฯลฯ พร้อมดำเนินการตามแผน

2.2.4 การบริหารจัดการแปลง โดยผู้จัดการพื้นที่จะต้องเป็นผู้บริหารจัดการแปลง ทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน เช่น การเชื่อมโยงการตลาด การจัดการปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกลและเทคโนโลยี การจัดการกระบวนการผลิตและการตลาด ฯลฯ เพื่อให้มีการดำเนิน กิจกรรมตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานของโครงการนาแปลงใหญ่

2.3.1 การเตรียมการ ได้แก่

1) การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย อำเภอคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการที่มีความพร้อม ในการจัดทำแปลงใหญ่ จำนวน 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ทุเรียน ลำไย มะม่วง มังคุด เงาะ ส้มโอ มะพร้าว น้ำหอม สับปะรด ปาล์มน้ำมัน และผัก โดยพิจารณาจาก พื้นที่นำร่องและการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมาขยายผล เป็นแปลงใหญ่ (ทั้งนี้ ผักจะพิจารณาจากพื้นที่ที่มีศักยภาพการผลิตในลักษณะการผลิตผักปลอดภัย) โดยกำหนดให้เกษตรกรอำเภอเป็นผู้จัดการพื้นที่

2) การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ส่วนกลางจัดสัมมนาเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน วัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์และ

ร่วมกันกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน และติดตามประเมินผลการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ การสัมมนาครั้งนี้ จะเป็นการสร้างแนวทางการทำงานที่ชัดเจนให้แก่เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรต่อไปและจัดทำคู่มือการดำเนินงาน

3) การชี้แจงทำความเข้าใจ ส่วนกลางจัดสัมมนาเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ให้แก่ผู้จัดการพื้นที่ วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่เขต จังหวัด และผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน

4) การประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์ในทุกระดับ โดยการจัดนิทรรศการ และจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร สื่อ วีดิทัศน์ ฯลฯ

2.3.2 การสร้างวิทยากรหลัก (core team) ได้แก่

1) การคัดเลือกวิทยากรหลัก ส่วนกลางร่วมกับสำนักส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรเขต พิจารณาคัดเลือกวิทยากรหลัก โดยกำหนดเขตละ 4 คน แบ่งเป็นเขต 1 คนและจังหวัด 3 คน รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร และกองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

2) การอบรมและสร้างวิทยากรหลัก ส่วนกลาง (กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรและสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี) ร่วมกับมหาวิทยาลัยบูรพาจัดอบรมวิทยากรหลัก เพื่อให้เป็นพี่เลี้ยงที่ปรึกษา และกำหนดหลักสูตรการอบรมให้แก่ผู้จัดการพื้นที่

2.3.3 การพัฒนาผู้จัดการพื้นที่ ได้แก่

1) การพัฒนาหลักสูตรผู้จัดการพื้นที่ ส่วนกลางและเขตร่วมกับวิทยากรหลักจัดทำหลักสูตรการอบรมผู้จัดการพื้นที่ เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้จัดการพื้นที่ให้สามารถบริหารจัดการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ได้ ตั้งแต่การจัดหาปัจจัยการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม ไปจนถึงการตลาด ตลอดจนการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับกลุ่มการผลิตสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน

2) การฝึกอบรมผู้จัดการพื้นที่ ส่วนกลางร่วมกับเขตและวิทยากรหลักจัดฝึกอบรมผู้จัดการพื้นที่ให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานในพื้นที่ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้จัดการพื้นที่ โดยสำนักส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรเขต จัดเวทีให้ผู้จัดการพื้นที่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันจากประสบการณ์การทำงาน เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้จัดการพื้นที่ในการปฏิบัติงานจริง

4) การจัดทีมให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้จัดการพื้นที่ (coaching) โดยสำนักส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรระดับเขต จัดทีมให้คำปรึกษาแนะนำ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เขต และ วิทยากรหลัก

2.3.4 การทำงานส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่

1) การทำงานร่วมกับภาคีและเครือข่าย ผู้จัดการพื้นที่ประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2) การประชุมร่วมกันกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันวางแผนและกำหนดแนวทางพัฒนาในทุกขั้นตอน ตลอดจนกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและการสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่

3) การประสานงานกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการดำเนินงานร่วมกัน ตามแผน

2.3.5 การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาของแปลงใหญ่

1) การรวมพื้นที่และรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต ผู้จัดการพื้นที่ประสานกับเกษตรกรเจ้าของแปลงในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อรวมกลุ่มในการดำเนินงานแปลงขนาดใหญ่

2) การวิเคราะห์สถานการณ์ของพื้นที่ ผู้จัดการพื้นที่จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดประเด็นและเป้าหมายการพัฒนาในแต่ละพื้นที่/แปลง ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ (zoning) สภาพปัญหา และความต้องการของเกษตรกร ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าเกษตร การตลาด และเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ฯลฯ เพื่อให้ได้เป้าหมายการพัฒนาแปลงใหญ่ร่วมกัน

3) การวางแผนการปฏิบัติงาน ผู้จัดการพื้นที่ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติงาน (action plan) ทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกร ผู้จัดการพื้นที่จัดกระบวนการกลุ่มและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรเข้าไปเรียนรู้แล้วนำมาปฏิบัติในพื้นที่ โดยประสานศูนย์เรียนรู้ฯ และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาตามเป้าหมายแปลงใหญ่ของกลุ่ม

2.3.6 การบริหารแปลงใหญ่

1) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้จัดการพื้นที่ดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเกษตรกรเจ้าของแปลงในเรื่อง

(1) การชี้แจงทำความเข้าใจการดำเนินงานกับเกษตรกร รวมทั้งการกำหนดแนวทางการพัฒนา

(2) การวางแผนการผลิตและการตลาดตลอดฤดูการผลิต

(3) การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่
 2) การบริหารจัดการผลิตและการตลาด ผู้จัดการพื้นที่และกลุ่มเกษตรกร
 ดำเนินการในเรื่อง

(1) การส่งเสริมให้มีการใช้ปัจจัยการผลิต ทรัพยากร และเทคโนโลยีที่เหมาะสมร่วมกัน

(2) การรวมผลผลิตเพื่อร่วมกันจำหน่าย

(3) การประสานกับภาคีเครือข่ายในการเชื่อมโยงตลาด โดยการประสานงานกับสหกรณ์การเกษตรหรือภาคเอกชนในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น แบบพันธะสัญญา (contract farming) หรือระบบตลาดสมาชิกในชุมชน (community supported agriculture : CSA) หรือ รูปแบบแบ่งปันผลประโยชน์ (benefit sharing) ฯลฯ ตามความเหมาะสม

3) การดำเนินงานจัดทำแปลงใหญ่ ผู้จัดการพื้นที่สนับสนุนให้เกษตรกรดำเนินงานจัดทำแปลงใหญ่ตามแผนปฏิบัติงาน

2.3.7 การสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่

1) ผู้จัดการพื้นที่ประสานงานกับหน่วยงานวิชาการในพื้นที่และส่วนกลาง เพื่อสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสม แก่ผู้จัดการพื้นที่และเกษตรกรในการดำเนินงานแปลงใหญ่

2) ผู้จัดการพื้นที่ประสานงานกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่

2.3.8 การติดตาม ประเมินผล และรายงาน

1) การติดตามประเมินผล ให้มีการติดตาม/นิเทศโดยส่วนกลาง เขต และจังหวัด

2) การสรุปบทเรียนการดำเนินงาน โครงการ โดยถอดบทเรียนผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแปลงใหญ่ และนำเสนอในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดับจังหวัด/ ระดับเขต/ระดับประเทศ

3) การรายงานการดำเนินงาน สำนักงานเกษตรอำเภอรายงานการดำเนินงาน

3. แนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

3.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการที่รวมถึงกระบวนการคิด การจัดการ ผลิตผล และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยมีภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน และความสงบสุขของสังคมด้วย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของ ปัจจัยการผลิต ทั้งด้านการผลิต การค้า และการเงิน และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตนี้ให้เกิดดอกผล ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคม คือ การยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยผ่านการประกอบกระบวนการของชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

วิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตรวมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิตินบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิตินบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ ศักยภาพ และความสามารถของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหาร สมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและสรุปผลการประเมิน เพื่อเป็นข้อมูลใหญ่วิสาหกิจชุมชนใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางพัฒนาตนเอง และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องใช้พิจารณา กำหนดแนวทางส่งเสริมสนับสนุนตามศักยภาพ

3.2 ปัจจัยของวิสาหกิจชุมชน

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556) กล่าวว่า ปัจจัยที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญสำหรับการนำแนวทางของวิสาหกิจชุมชนไปปรับใช้กับกลุ่ม เพื่อความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 ปัจจัยด้านการผลิต ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาถึงความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบหรือโอกาสในสินค้าที่กลุ่มผลิตจะสามารถดำรงประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่ม ดังนั้น ในการผลิตจึงจำเป็นต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอ และสามารถหาได้สะดวก เพื่อลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ นอกจากนี้ ทักษะและความรู้ความสามารถหรือภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิต จะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน

3.2.2 ปัจจัยด้านการตลาด ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อบริษัทด้านการผลิต การผลิตนั้นแม้จะมีความได้เปรียบในการผลิตแต่หากไม่สามารถหาตลาดมารับผลผลิตที่ผลิตได้ การดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่อาจประสบความสำเร็จได้ โดยทั่วไปแล้ว ตลาดของผลผลิตที่กลุ่มผลิตได้ มักอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นสำคัญ

3.2.3 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยนี้มิได้เป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วมควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน อย่างไรก็ตาม สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมในสายการบังคับบัญชา ก็ยังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความเห็น หรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมักมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน

3.2.4 ปัจจัยด้านการเงิน สำหรับปัจจัยด้านการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยส่วนใหญ่แล้วเงินทุนที่กลุ่มจัดหานั้นมักอยู่ในรูปของการออกทรัพย์ หรือการถือหุ้น เรือนหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชี การกำหนดการจัดสรรผลกำไร อย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจน จะสามารถช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปได้ด้วยดี

3.2.5 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มหรือชุมชนนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณา ทั้งการมีส่วนร่วมในแง่ของการกำหนดนโยบาย เป้าหมายของการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาใช้อำนาจในการตัดสินใจหรือรับผิดชอบในงานที่รับมอบหมาย ตลอดจน การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเกณฑ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการ

ประสบความสำเร็จจากการนำแนวทางของวิสาหกิจชุมชนมาปรับใช้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุที่หัวใจหลักของวิสาหกิจชุมชนก็คือ การให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนการเสนอความเห็นและการตัดสินใจเป็นสำคัญ

3.2.6 ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำนี้ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากผู้นำมีบทบาทที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางเลือกและดำเนินการ นอกจากนี้ ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผน ตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม

3.2.7 ปัจจัยด้านแรงงาน การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่สามารถใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาการเข้าไปขายแรงงานในเมืองหรือในเขตเมืองหลวงได้แล้ว การใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนยังเป็นการช่วยให้แรงงานนั้นเป็นแรงงานที่มีทักษะ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวแรงงานเอง และที่สำคัญก็คือการที่แรงงานสามารถใช้แรงงานในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ได้นั้น ย่อมส่งผลให้ปัญหาครอบครัวลดลง เนื่องจากในปัจจุบันนี้เมื่อลูกหลานเติบโตขึ้นต่างก็เข้าไปหางานในเมือง ทำให้สภาพของชีวิตครอบครัวเปลี่ยนไป ดังนั้น การที่ชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมและ อาชีพที่เป็นของคนในชุมชนขึ้นมาได้นั้น ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

3.2.8 ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีปฏิสัมพันธ์มี 2 ลักษณะ คือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นบวก (positive interaction) และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นลบ (negative interaction) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับชุมชนที่จะต้องเรียนรู้ และหากพบว่ามีการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากสถาบันภายนอกนั้นเป็นไปในลักษณะใด ชุมชนที่สามารถประสบความสำเร็จนั้น สามารถสร้างได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ภายนอกกับสถาบันต่าง ๆ โดยการเข้ามาของสถาบันจากภายนอกนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเข้ามาให้ความช่วยเหลือทั้งในส่วนของเงินทุน และการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ตลอดจนการฝึกทักษะให้แก่ชาวบ้าน

3.2.9 ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ตลอดจนการที่ชาวบ้านมีความอดทน และพยายามสร้างสิ่งที่มีความหมายต่อการดำเนินกิจกรรม อย่งไรก็ดี ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกก็ควรตระหนัก และให้ความสำคัญกับการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่ตนเข้าเป็นสมาชิก โดยสมาชิกต้องหมั่นติดตามความคืบหน้าขององค์กร และให้ความร่วมมือให้กิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น การเข้าร่วมประชุม การร่วมติดตามศึกษาดูงาน พร้อมทั้งร่วมคิดและเสนอความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

3.2.10 ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาของกลุ่ม โดยกลุ่มต้องมีการติดต่อกับสมาชิกอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างผู้นำ สมาชิกและระหว่างกลุ่ม หรือบุคคล หรือองค์กรภายนอกที่นำความรู้หรือข่าวสารใหม่ ๆ มาแลกเปลี่ยนและสามารถนำไปปรับใช้ได้กับกลุ่ม

3.3 องค์ประกอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้ (ชงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556)

1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรทุน แรงงานในชุมชนหลัก

- 3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- 4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล
- 5) มีการดำเนินงานแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
- 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ เสรี

3.4 การบริหารจัดการกลุ่ม ประกอบด้วย (ชงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556)

3.4.1 สมาชิกนั้น คือ

1) ผู้ลงชื่อในคำขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร และผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร และได้ชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วนแล้ว

2) ผู้ได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับที่ได้ลงลายมือชื่อในทะเบียนสมาชิกและได้ชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วนแล้ว

3) เป็นบุคคลธรรมดา มีสัญชาติไทย และบรรลุนิติภาวะ

4) เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีกิจการหรือภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ที่กลุ่มเกษตรกรดำเนินกิจการอยู่

5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

6) ถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นๆละ ๑๐๐ บาท แต่ต้องไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

7) การรับเข้าเป็นสมาชิก ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องยื่นใบสมัครตามแบบที่กำหนดไว้ถึงคณะกรรมการดำเนินการ

3.4.2 การบริหารเงินทุน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) สมาชิกจะต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้นๆ ละ 100 บาท แต่ไม่เกินคนละ 50 หุ้น

2) การจัดสรรผลกำไรสุทธิประจำปี หากเมื่อสิ้นปีทางบัญชีปรากฏว่ามีกำไรสุทธิจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกและชุมชน ตามระเบียบข้อบังคับที่สมาชิกกลุ่มได้กำหนดไว้

3.4.3 การบริหารภายในกลุ่ม โดยมีสาระสำคัญดังนี้ (ชงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556)

- 1) มีวิสัยทัศน์และ เป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการถ่ายทอดสื่อสารให้สมาชิกได้เข้าใจตรงกัน
- 2) ร่วมกันตัดสินใจ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการงานกลุ่ม
- 3) มีการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นและให้ ความสำคัญด้านความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน
- 4) ร่วมด้วยช่วยกันทำงาน ร่วมถึงการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 5) การส่งเสริมให้ปฏิบัติงานอย่างมีจริยธรรม และ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
- 6) มีการบริหารจัดการกลุ่มสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง

3.4.4 การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- 1) รวมกลุ่มกันไม่น้อยกว่า 7 คน ไม่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน และไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเดียวกัน
- 2) เป็นกิจการที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ กิจการอื่นที่ทำให้เกิดการพัฒนาแลกเปลี่ยนปัญหาของชุมชน
- 3) ดำเนินกิจการโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรายได้ พึ่งพาตนเองและประโยชน์สุขของคนในชุมชน
- 4) ดำเนินกิจการโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน

3.4.5 ตั้งระเบียบในการบริหารจัดการและคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- 1) สมาชิกต้องอาศัยอยู่ในชุมชนนั้น
- 2) ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มติ และคำสั่งของกลุ่มเกษตรกร
- 3) เข้าร่วมประชุมทุกครั้งในกลุ่มเกษตรกรนัดหมาย

- 4) ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง
- 5) สอดส่อง ดูแลกิจการของกลุ่มเกษตรกร
- 6) ร่วมมือกับคณะกรรมการดำเนินการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคง

3.4.6 การบริหารสินค้าของกลุ่ม มีข้อพิจารณาดังนี้

- 1) การใช้ข้อมูลจากด้านการตลาด เพื่อใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์/บริการ และกระบวนการผลิต/การบริการ
- 2) การปรับปรุง กระบวนการผลิต / การบริการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการคิดค้น และการปรับปรุงเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
- 3) มีการพัฒนาสินค้าเพื่อให้มีคุณภาพคุณภาพ
- 4) การป้องกันด้านผลกระทบต่อสังคม/ชุมชนรอบข้าง รวมถึงการปรับปรุงกระบวนการผลิต/บริการที่ส่งเสริมต่อการดูแลสิ่งแวดล้อม

4. แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับหลักการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรไว้ ดังนี้ (เอกสารการสอนชุดวิชา 91351 หน่วยที่ 1 และหน่วยที่ 4 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร)

4.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหาร

การบริหารเป็นคำที่รู้จักและได้ยินกันมาอย่างแพร่หลายและยาวนานการบริหารมีความสำคัญนับตั้งแต่มนุษย์ได้รู้จักการทำงานร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การร่วมกันล่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารในสมัยโบราณ ต่อมาจึงมีการร่วมกันทำการเกษตร ปศุสัตว์เพื่อเป็นแหล่งอาหารสำหรับมนุษย์ โดยมีสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานส่งเสริม ประกอบด้วย บุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตร เช่น เกษตรกรผู้นำ นักส่งเสริม ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรหรือที่เราเรียกว่าผู้บริหารในงานส่งเสริมการเกษตร

การบริหารเป็นคำที่ใช้กันโดยทั่วไป โดยมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันคือ “การจัดการ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หมายถึง ปกครอง เช่น บริหารส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดการ เช่น บริหารธุรกิจ จัดการ หมายถึง สั่งงาน ควบคุมงาน ดำเนินงาน จึงสามารถให้คำจำกัดความกว้างๆ คือ การบริหาร จากหนังสือหรือเอกสารวิชาการที่ผ่านมานิยมใช้คำว่า การ

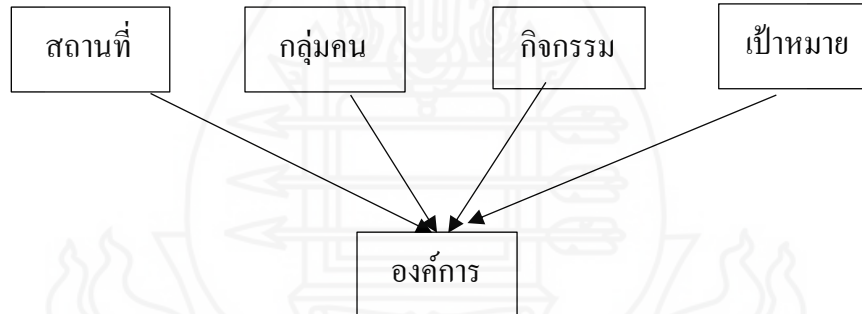
บริหาร ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษ administration สำหรับส่วนราชการหรือการดำเนินการในภาครัฐ โดยเป็นการอำนวยความสะดวก ดำเนินการรักษาความสงบสุข ความยุติธรรม และการดำเนินงานของรัฐ

การบริหารเมื่อสรุปได้เป็นเป็นองค์ประกอบใหญ่ 4 ส่วน การบริหารงาน หมายถึง กระบวนการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการสร้างความร่วมมือกันทำงาน หรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยใช้ปัจจัยหรือทรัพยากร เช่น ทรัพยากรมนุษย์ เงิน วัสดุสิ่งของ ดำเนินกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

4.2 ความสำคัญของการบริหาร

จากความหมายของการบริหารที่เป็นการร่วมมือกันทำงานของบุคคล และการใช้ทรัพยากรให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จะให้ได้ว่า การบริหารย่อมมีผลต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกความสำคัญของการบริหารได้ดังนี้

4.2.1 ความสำคัญต่อองค์การ สถานที่รวมตัวกันของกลุ่มคนเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการพึ่งพาอาศัยกันและกันเพื่อให้กิจกรรมที่ทำร่วมกันบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้ ซึ่งอธิบายเป็นองค์ประกอบขององค์การได้จากแผนภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบขององค์การ

ลักษณะขององค์การ สามารถจำแนกออกได้หลายประเภท เช่น

1) องค์การที่จำแนกตามการจัดโครงสร้าง สามารถแบ่งออกได้เป็น องค์การที่เป็นทางการ ซึ่งหมายถึงองค์การที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและมีระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ และขั้นตอนในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

2) องค์การที่จำแนกตามจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งองค์การ สามารถแบ่งออกได้เป็น องค์การที่หวังผลกำไรทางธุรกิจ และองค์การที่ไม่หวังผลกำไร โดยอาจมีวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เช่น การพัฒนาช่วยเหลือสังคม

4.2.2 ความสำคัญต่อตัวบุคคล สามารถสรุปว่าการบริหารมีความสำคัญต่อตัวบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ผู้บริหาร จำแนกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับต้น
- 2) ผู้ปฏิบัติงาน บุคคลที่รับคำสั่งหรือนโยบายจากผู้บริหารให้ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของตนเองเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์
- 3) ผู้รับบริการ หมายถึงบุคคลที่ได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการบริหาร

4.2.3 ความสำคัญต่อทรัพยากร หมายถึง สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีคุณภาพ เป็นบ่อเกิดของสิ่งต่างๆ ความมั่นคง

4.2.4 ความสำคัญต่อกระบวนการบริหาร กระบวนการบริหารหมายถึง การกระทำ หรือการจัดให้มีกิจกรรมทางการบริหารที่เป็นขั้นเป็นตอน เพื่อวัตถุประสงค์ให้บรรลุเป้าหมายของการบริหารนั้นๆ การบริหารมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารอย่างมาก เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นทั้งแหล่งวิชาความรู้หลักการทฤษฎีที่เกิดจากการคิด การวิเคราะห์ จากนักวิชาการ

4.3 ทฤษฎีและแนวคิดทางการบริหาร

ทฤษฎี หมายถึง กรอบ แนวคิด หรือความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ มีการทดสอบ สังเกตจนเป็นที่แน่ใจ โดยเกี่ยวข้องกับการจัดระบบขององค์ความรู้ในลักษณะของตัวแบบต่างๆ มีเป้าประสงค์หลักเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในรูปลักษณะของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกันทั้งหมดและอาจมีเป้าประสงค์รองเพื่อพรรณนาหรือพยากรณ์ปรากฏการณ์นั้นๆ

แนวคิด หมายถึง “เป็นความคิดที่มีแนวทางปฏิบัติ เช่น แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา” แนวคิด คือ ความคิดสำคัญในการกำหนดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆไว้โดยละเอียดและมีความแตกต่างจากสิ่งอื่นอย่างไร การสังเกต การเปรียบเทียบความคล้ายคลึง

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารมีเกิดขึ้นอย่างมากตามแต่ละมุมมองของผู้คิดแต่ละคน ทฤษฎีการบริหารที่สำคัญมี 4 แนวคิดหลัก ดังนี้

4.3.1 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารแบบดั้งเดิมหรือคลาสสิก (classical theory)

ประกอบด้วยแนวคิดการบริหารองค์การ 2 รูปแบบ ได้แก่ การบริหารเชิงวิทยาศาสตร์และระบบการบริหารจัดการ ซึ่งการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์จะมุ่งเน้นงานและผลของงานเป็นสำคัญส่วนระบบการบริหารจัดการจะมุ่งเน้นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการบริการทั้งหมดที่ส่งผล ต่องานเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกทางการบริหารในยุคดั้งเดิมสมัยการปฏิวัติทางอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มผลผลิตในการทำงานโดยหลักการพื้นฐานประกอบด้วยการค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน (one best way) ในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามวิธีการและกระบวนการที่ดีที่สุด

4.3.2 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารเชิงพฤติกรรม (Behavioral Theory) หมายถึง การจัดการที่มุ่งลักษณะ ผลกระทบของแต่ละบุคคล และพฤติกรรมของกลุ่มในองค์การ โดย การศึกษาทฤษฎีกลุ่มนี้ครอบคลุมทฤษฎี และแนวความคิดของนักทฤษฎีที่สำคัญ

- 1) ปัจจัยทางด้านกายภาพ หรือวิธีการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ ไม่ได้เป็นตัวกำหนดปริมาณผลผลิต ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดปริมาณผลผลิต คือ ปัจจัยทางด้านสังคม
- 2) พฤติกรรมการทำงานของคนงานถูกกำหนดโดยระบบการให้รางวัล และการลงโทษทางสังคม ไม่ใช่ระบบการให้รางวัลและการลงโทษทางเศรษฐกิจ
- 3) ผู้นำของกลุ่มที่เป็นทางการ และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ จะมีบทบาทในการบังคับใช้และสร้างปทัสถานของกลุ่มที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ
- 4) กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล
- 5) ควรที่จะมีการแสวงหาภาวะผู้นำแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผู้นำที่เหมาะสมกับภารกิจขององค์การอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องมาจากภารกิจขององค์การ แต่ละองค์การจะมีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งองค์การ

4.3.3 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารเชิงปริมาณ (quantitative management theory) สามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภทดังนี้

- 1) ทฤษฎีวิทยาการจัดการ (management science theory) ในทฤษฎีนี้ได้ นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีลักษณะเฉพาะที่เน้นการพัฒนาคณิตศาสตร์ เป็นวิธีการจัดการที่ใช้เทคนิคเชิงปริมาณอย่างเข้มงวดเพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจที่ซับซ้อนเกี่ยวกับ คน เงิน วัสดุ เครื่องมือและ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
- 2) การจัดการการผลิต (OM: operations management) เป็นการศึกษากระบวนการแปรสภาพทรัพยากรเป็นผลผลิตซึ่งเป็นสินค้าหรือบริการ โดยประกอบไปด้วยเทคนิคต่าง ๆ ในเชิงปริมาณเพื่อปรับปรุงผลผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการ
- 3) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (MIS: management information system) เป็นระบบที่มุ่งจัดเก็บ การจัดการระเบียบ และการกระจายข้อมูลเพื่อตอบสนองหน้าที่การจัดการและความต้องการผู้บริหาร ดังนั้นระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการจึงเป็นการรวบรวมและถ่ายทอดสารสนเทศที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ประโยชน์และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

4.3.4 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารร่วมสมัย (contemporary management theory) องค์ประกอบพื้นฐานของทฤษฎีระบบ มีดังนี้

- 1) สิ่งนำเข้า(input) เงิน คน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร วิธีการทำงาน

- 2) การระบวนการจัดการ (process) การวางแผนการจัดการองค์กร การ
อำนวยการควบคุม
- 3) ผลผลิตหรือผลลัพธ์ (output) ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คุณภาพความพึง
พอใจของผู้รับบริการ
- 4) ข้อมูลย้อนกลับหรือการป้อนกลับของข้อมูล (feedback) เป็นการนำข้อมูล
ผลผลิตหรือผลลัพธ์ย้อนกลับไปยังสิ่งนำเข้าเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการบริหารอย่าง
ต่อเนื่อง

4.3.5 ทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (Contempor Management Era)

- 1) การบริหารจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์
- 2) ผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ให้ดีที่สุด
- 3) สถานะการณ์จะเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจและรูปแบบการบริหารที่
เหมาะสม
- 4) เป็นการผสมผสานระหว่างระบบปิดและระบบเปิดและยอมรับหลักการ
ของทฤษฎีระหว่างทุกส่วนของระบบจะต้องสัมพันธ์และมีผลกระทบซึ่งการและกัน
- 5) กำเนิดถึงสิ่งแวดล้อมและความต้องการของบุคคลในหน่วยงานเป็นหลัก
มากกว่าจะแสวงหาวิธีการอันดีเลิศมาใช้ในการทำงานโดยใช้ปัจจัยด้านจิตวิทยาในการพิจารณาด้วย
- 6) การออกแบบองค์กรต้องสอดคล้องกับสถานการณ์
- 7) ผู้บริหารต้องรู้จักการพิจารณาความแตกต่างที่มีอยู่ในหน่วยงาน

4.4 หลักการบริหาร

จำเป็นต้องมีทักษะที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ ทักษะทางความคิด ทักษะ
ทางคน และทักษะทางด้านการปฏิบัติ สรุปเป็นหลัก 6 ประการ ได้แก่

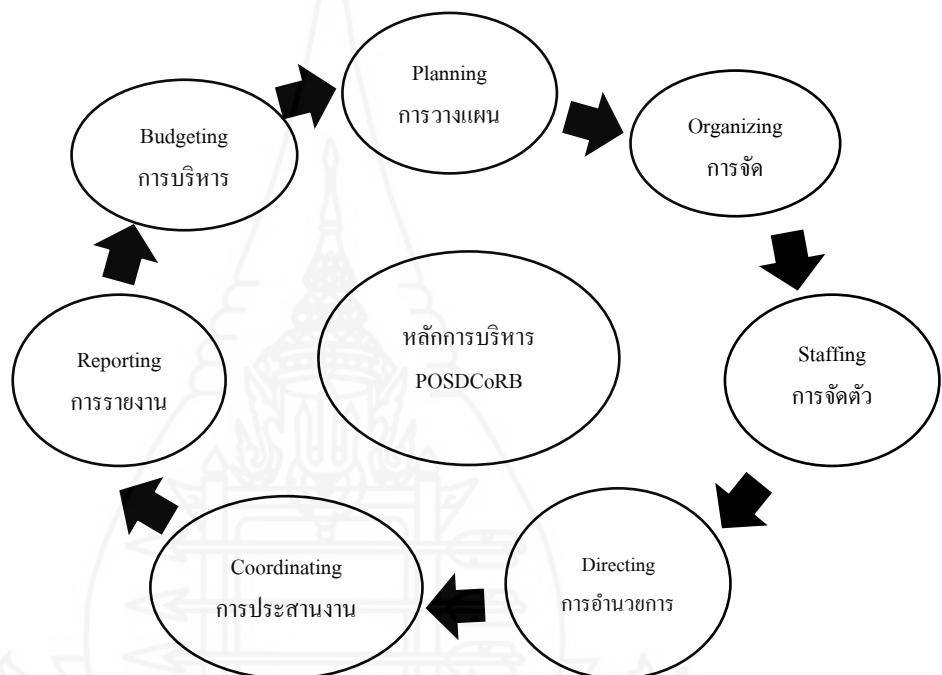
- 1) การวางแผน
- 2) การจัดองค์การ
- 3) การจัดการทรัพยากรมนุษย์
- 4) การนำองค์การ
- 5) ควบคุมองค์การ
- 6) หลักจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

4.5 กระบวนการบริหาร

การบริหารองค์การ ผู้บริหารจำเป็นต้องดำเนินการบริหารองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดกระบวนการบริหารที่เหมาะสมกับองค์กรของตน

ลูเทอร์ กุลิก (Luther Gulick) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการบริหารงาน 7 องค์ประกอบหรือที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายว่าหลัก POSBCoRB โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ภาพที่ 2.3 การวางแผน

4.6 การวางแผนงาน (planning: P)

เป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าในการกำหนดและการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า โดยผู้บริหารการปฏิบัติในอนาคต โดยการจัดวางโครงการควรทำการวางแผนงานทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน เพราะแผนงานจะเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งองค์กร กระบวนการวางแผนมีขั้นตอน 5 ขั้นตอนดังนี้

- 1) การเคราะห์สถานการณ์และการวินิจฉัย ปัญหา
- 2) การวางทิศทางองค์กร
- 3) การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์
- 4) การดำเนินการตามแผน

5) การติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน

ภาพที่ 2.4 กระบวนการวางแผน

4.7 การจัดหน่วยงานหรือองค์กร (organizing: O)

การจัดหน่วยงานหรือโครงสร้างองค์กร หมายถึง การกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน การจัดสายงาน การจัดรูปโครงการ องค์กร พร้อมกำหนดลักษณะและวิธีติดต่อสัมพันธ์กัน โดยมีวิธีการจัดหน่วยงาน ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์และออกแบบงาน
- 2) การออกแบบโครงสร้างองค์กร
- 3) การเขียนแผนภูมิองค์กร
- 4) การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบการจัดองค์กร
- 5) การจัดทำคู่มือองค์กร

4.8 เครื่องมือการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรสำหรับกลุ่ม

การบริหารงาน โดยกลุ่ม หมายถึงการบริหารงานหรือดำเนินกิจกรรมโดยบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ในการบริหารงานแบบกลุ่มมีข้อดีในด้านการช่วยกันคิด ช่วยกันทำทำให้เกิดความรอบคอบ มีการวิเคราะห์ที่รอบด้าน เหมือนคำที่ว่าหลายหัวดีกว่าหัวเดียวนอกจากนี้ในการบริหาร โดยกลุ่มจะเป็นการคัดเลือกสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถในด้านต่างๆ ที่สามารถสนับสนุนให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมทางการบริหารให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการบริหารงาน โดยกลุ่มจำแนกได้เป็น เครื่องมือการบริหารงานภายในกลุ่ม และเครื่องมือการบริหารระหว่างกลุ่ม โดยเครื่องมือการบริหารงานภายในกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตรในที่นี้จะอธิบายเครื่องมือที่จำเป็น ได้แก่

4.8.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคลากรในองค์กรหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนอกองค์กรได้ร่วมกันจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายที่

ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จโดยการมีส่วนร่วมนั้น จะมีประโยชน์ต่อการดำเนินการของกลุ่ม

- 1) เกิดความเข้าใจร่วมกัน
- 2) เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ
- 3) ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา
- 4) การสร้างฉันทามติ
- 5) สร้างความร่วมมือในการปฏิบัติ

4.8.2 ทีมงานบริหารตนเอง ทีมงานบริหารตนเอง หมายถึง การบริหารงานที่มีลักษณะการมอบหมายอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินการเองโดยมีการตั้งเป้าหมายดำเนินการและตัดสินใจด้วยตนเองเครื่องมือบริหารงานภายในกลุ่มจะทำให้ผู้บริหารเห็นถึงความสามารถในการดำเนินกิจกรรมบริหารงานของผู้ปฏิบัติงานในกลุ่ม

โดยทั่วไปทีมงานบริหารตนเองประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 10-15 คนที่รวมรับผิดชอบทำงานกันด้วยความมีอิสระอย่างสูง

ในงานส่งเสริมการเกษตรผู้บริหารหรือนักส่งเสริมสามารถนำเครื่องมือประเภทนี้มาใช้ในหน่วยงานหรือกลุ่มเกษตรกรที่เป็นเป้าหมายในงานส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

4.8.3 การวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ การนำเครื่องมือการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติมาใช้ในการบริหารงานภายในกลุ่มสำหรับงานส่งเสริมการเกษตรผู้บริหารหรือนักส่งเสริมสามารถนำมาปรับใช้โดยการดำเนินการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ ตามประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ในงานส่งเสริมการเกษตรที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้นมีการวางแผนไว้อย่างไร และอะไรเป็นจุดหมายของการดำเนินงาน
- 2) เมื่อดำเนินกิจกรรมไปแล้วระยะหนึ่งมีสิ่งใดเกิดขึ้นและสิ่งใดเป็นไปตามที่วางแผนไว้ และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- 3) สิ่งใดที่ไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- 4) ในกิจกรรมที่ดำเนินการมีปัญหาที่เกิดขึ้นอะไรบ้าง
- 5) สิ่งที่สามารถทำได้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม
- 6) ในการปฏิบัติครั้งต่อไป มีสิ่งใดที่ต้องปฏิบัติแตกต่างไปจากครั้งที่ผ่านมาบ้าง

4.9 เครื่องมือบริหารระหว่างกลุ่ม

เครื่องมือการบริหารงานระหว่างกลุ่มเป็นเครื่องมือการบริหารงานที่ใช้สำหรับการสร้างความสัมพันธ์หรือการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มต่อกันหรือระหว่างกลุ่มกับกลุ่มอื่นๆหลาย

กลุ่มโดยการใช้เครื่องมือชนิดนี้จะเป็นการพัฒนาการดำเนินงานหรือการบริหารงานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนี้ จะอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่แต่ละกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกันหรือเป็นกลยุทธ์แบบชนะชนะ (Win-Win Strategy) การใช้เครื่องมือการบริหารชนิดนี้จะทำให้การดำเนินการของกลุ่มเป็นไปโดยราบรื่นอันจะเป็นผลดีต่อองค์การซึ่งจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การต่อไป

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารงานระหว่างกลุ่มที่จะนำเสนอในเรื่องนี้ มีดังนี้

4.9.1 การสร้างเครือข่าย การสร้างเครือข่าย หมายถึง กระบวนการทำงานที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือร่วมมือกันของกลุ่ม องค์กร หน่วยงาน หรือบุคคล ที่ทำงานในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน

- 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน
- 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน
- 3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน
- 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง
- 5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน
- 6) การพึ่งพาอาศัยกัน
- 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

4.9.2 การบริหารแบบตั้งทีมงาน การบริหารแบบตั้งทีมงาน เป็นการบริหารแบบตั้งทีมงาน เพื่อทำโครงการ ใช้บุคลากรจากหน่วยงานหลายหน่วยงาน ซึ่งต้องฝึกวิธีการทำงานร่วมกันในลักษณะการข้ามโครงสร้างหน่วยงาน

ดังนั้น ในการใช้เครื่องมือการบริหารในงานส่งเสริมการเกษตรระหว่างกลุ่มผู้บริหารหรือนักส่งเสริมการเกษตรควรได้ศึกษาเครื่องมือให้เข้าใจ ศึกษากลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในการบริหารจัดการของเรา จากนั้นจึงทำการพิจารณาปรับปรุงเครื่องมือให้สอดคล้องกับกลุ่มของเราเพื่อให้การทำงานระหว่างกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีและราบรื่นต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจ

กานต์ศิริ ยาศิริ (2559, น.1) พบว่า คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 50.40 ปี สามในห้าสมรสแล้ว หนึ่งในสามจบการศึกษาระดับประถมศึกษา สามในสี่มีสถานภาพทางสังคมในหมู่บ้าน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.27 คน มีแรงงานในครัวเรือน

3.63 คน มากกว่าหนึ่งในสี่มีอาชีพในครัวเรือนคือทำนา รายได้รวมของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 222,351.10 บาท/ปี และรายได้จากนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 24,767.02 บาท/ปี รายจ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 67,212.77 บาท/ปี ลักษณะพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมดเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 19.27 ไร่

สายชล พุ่มเกาะ (2559, น.70) จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ร้อยละ 70 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.59 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.34 คน เกษตรกรทั้งหมดประกอบอาชีพการทำนา มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 27.89 ปี ใช้ต้นทุนในการผลิตข้าวเฉลี่ย 2,459.29 บาท รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 322,000 บาท พื้นที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง ร้อยละ 95 พื้นที่เข้าร่วมนาแปลงใหญ่เฉลี่ย 29.98 ไร่ การเก็บรวบรวมผลผลิตส่วนใหญ่กลุ่มเป็นผู้รวบรวมแล้วนำจำหน่าย โดยสมาชิกจะมีรายได้หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วเฉลี่ยปีละ 66,461.69 บาท โดยเกษตรกรทั้งหมดจะเป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่และร้อยละ 82.50 มีหน้าที่รับผิดชอบในกลุ่มนาแปลงใหญ่

ภัทรกานต์ นวลมะณี (2561, น.931) พบว่า สภาพพื้นฐานทั่วไปของกรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ร้อยละ 72.0 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.26 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีตำแหน่งทางสังคมด้านการปกครอง ร้อยละ 44.7 มีตำแหน่งอื่น ๆ เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 73.5 เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ โดยทั้งหมดประกอบอาชีพทำนา รองลงมารับราชการ ร้อยละ 37.9 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.59 คน แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.03 คน รายได้จากภาคการเกษตร(ทำนา) เฉลี่ย 52,362.12 บาท รายได้จากประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรต่อปี (ค้าขาย) เฉลี่ย 98,750 บาท รายจ่ายจากภาคการเกษตรต่อปี (ทำนา) เฉลี่ย 98,870.17 บาท เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์พื้นที่เฉลี่ย 21.70 ไร่ ส่วนใหญ่ครัวเรือนมีหนี้สิน (ชกส./สถาบันทางการเงิน) เฉลี่ย 259,166.19 บาท และมีการส่งผลิตภัณฑ์เข้าตลาด

กฤตญกร อยู่โสณะ (2563) กล่าวว่า สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกพบว่า ร้อยละ 64.00 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 41.23 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตรนอกจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคือกลุ่มลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตำแหน่งในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมประชุม อบรม มีการเข้าร่วมประชุม อบรม 3-5 ครั้ง/ปี

5.2 สภาพการปลูกข้าว

สายใจ แสงอรุณ (2557, น.6) ศึกษาเรื่อง การจัดการกระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิ พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ฤดูนาปี 2556 ในตำบลบ้านสาบ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้ให้ข้อเสนอของเกษตรกรในการจัดการกระบวนการผลิตข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ105 ด้านการผลิต คือ เกษตรกรเองต้องดูแลเอาใจใส่สำรวจตรวจแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ ด้านปัจจัยการผลิต ต้องการให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควบคุมราคาปัจจัยการผลิตให้ราคาถูกลง ด้านความรู้ เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานราชการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ ไร่ใช้เอง ด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าว เกษตรกรต้องการให้สนับสนุนรถเกี่ยวนาให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชนในฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต ไม่ต้องจ้างรถเกี่ยวนาจากต่างถิ่น และด้านการตลาด เกษตรกรเห็นว่ารัฐบาลควรมีโครงการช่วยเหลือเกษตรกรด้านราคาข้าว เช่น โครงการรับจำนำข้าว และมีการกำหนดและควบคุมราคาข้าวที่แน่นอนด้วย

สันติ ฟ้ายิ้ม (2557, น.16) ศึกษาเรื่อง การจัดการการผลิตและการตลาดข้าวของสมาชิกและวิสาหกิจชุมชน โรงสีข้าวชุมชน บ้านหนองหว้าอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าวว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการวางแผน โดยการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมและการตลาดเป็นประจำ มีการวางแผนด้านแหล่งที่จะจำหน่ายและปริมาณข้าวที่จะจำหน่ายเป็นประจำ แต่ขาดการบันทึก การดำเนินการด้านการตลาดส่วนใหญ่ขายให้โรงสีเอกชนและโรงสีข้าวชุมชนที่เป็นสมาชิก โดยขนส่งไปยังแหล่งรับซื้อ มีการตากเพื่อลดความชื้นก่อนขาย สมาชิกสามารถกำหนดราคาขายได้เอง กรณีขายให้กับโรงสีข้าวชุมชนที่เป็นสมาชิกและญาติ มีการควบคุมการตลาดโดยการควบคุมด้านการจัดจำหน่ายให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

5.3 การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

สายชล พุ่มเกาะ (2559, น.71) ศึกษาการดำเนินาแปลงใหญ่ของเกษตรกรในอำเภอยะผิง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินงานของนาแปลงใหญ่ ประกอบด้วย ความก้าวหน้าตามขั้นตอนการดำเนินงาน ความสามารถในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ความสามารถในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ตามบทบาท และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

กฤตญกร อยู่โสณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้กล่าวถึง

1) **การตลาด** แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด จัดทำแผนการตลาดร่วมกันระหว่างกลุ่มสมาชิก และกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า มีการพัฒนารูปแบบ การนำเสนอสินค้าออนไลน์ ซึ่งได้สรุปแนวทางในการแก้ไข

ปัญหาด้านการตลาด คือ การมีตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตขึ้น มีการจัดเวทีแสดงสินค้าเฉพาะกลุ่มเกษตรกร มีการอบรมรูปแบบการขายสินค้าออนไลน์ให้สมาชิกเข้าใจกระบวนการและวิธีการ และรัฐเข้ามาช่วยในกระบวนการทางการตลาดของสินค้า

2) การสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จัดหารูปแบบหรือ โครงการที่รัฐให้การสนับสนุน ดำเนินการขอการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือ สรุปแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนอย่างจริงจัง ทั้งระบบ พัฒนามาตรฐานสินค้าและบรรจุภัณฑ์ สนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดหาแหล่งจำหน่ายสินค้า

กานต์สิริ ยาศิริ (2563, น.4) พบว่า การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการมีระยะเวลาในการดำเนินงานเฉลี่ย 4.24 ปี วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อเพิ่มรายได้ สร้างกิจกรรมและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้านการผลิตพบว่า มีการผลิตสินค้าอย่างมีขั้นตอนตลอดเวลาทั้งปี ณ ที่ทำการกลุ่ม ด้านการตลาด มีการจำหน่ายสินค้ารวมกันที่กลุ่มและตามร้านในงานเทศกาล ด้านการเงิน มีการระดมทุนจากสมาชิก จัดสรรรายได้ตามสัดส่วน การทำงาน ด้านการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลมาให้ความรู้วิชาการ มีการติดตามผลงานแต่นาน ๆ ครั้ง

อำพร เจ็อจันทร์ และ วรณช แบบนา (2563) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน และเสนอแนวทางเสริมสร้างการศักยภาพและการเรียนรู้เชิงธุรกิจของกลุ่ม พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ภาวะความเป็นผู้นำของผู้ประกอบการ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเสนอแนวทางเสริมสร้างการศักยภาพและการเรียนรู้เชิงธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ แนวทางที่ 1 การพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชนในระดับพื้นฐาน (เริ่มต้น) และแนวทางที่ 2 การพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนระดับก้าวหน้า

5.4 ปัญหาและแนวทางการพัฒนา

กานต์สิริ ยาศิริ (2563, น.8) กล่าวว่า ปัญหาด้านการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่

1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการ มีการกำหนดเป้าหมาย แต่ไม่สามารถดำเนินการตามแผนงานไปสู่เป้าหมายได้ ขาดการบริหารจัดการความรู้ ขาดทักษะในการบันทึกและการจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

2) **ปัญหาด้านการผลิต** ยังขาดการบริหารจัดการวัตถุดิบในการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ส่งผลให้งานเสร็จไม่ตรงเวลา จำเป็นต้องมีการนำความต้องการของลูกค้ามาพิจารณาพร้อมด้วยเพิ่มมากขึ้น

3) **ปัญหาด้านการตลาด** การผลิตสินค้ายังคงเป็นรูปแบบเดิม ไม่มีการพัฒนารูปแบบสินค้าให้มีความทันสมัย จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดจำหน่ายสินค้าของสมาชิก และขยายกลุ่มลูกค้าเป้าหมายให้เพิ่มขึ้น

4) **ปัญหาการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ** วิทยากรชุมชนต้องการการสนับสนุนวัตถุดิบ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิต ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ส่วนใหญ่จัดทำแผนการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการฝึกอบรมให้ความรู้และศึกษาดูงานแก่วิทยากรชุมชนที่ประสบความสำเร็จ มุ่งเน้นให้วิทยากรชุมชนพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงในการฝึกอบรมมีการเน้นการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นส่วนใหญ่

ภัทรกานต์ นวลมะณี (2561, น.936) พบว่า การดำเนินงานของกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิทยากรชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน มีปัญหาการดำเนินงาน การบริหารการตลาด การวางแผน การดำเนินงานวิทยากรชุมชน การจัดการความรู้และข้อมูล การบริหารสมาชิกวิทยากรชุมชน การจัดการสินค้าหรือบริการ ผู้นำและการบริหารวิทยากรชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรในการศึกษา เรื่องการดำเนินงานวิทยากรชุมชนแปลงใหญ่ข้าวในอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา พร้อมทั้งนำมากำหนดกรอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิทยากรชุมชนแปลงใหญ่ข้าว สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิทยากรชุมชนแปลงใหญ่ การดำเนินงานของวิทยากรชุมชนแปลงใหญ่ข้าว ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานแปลงใหญ่ข้าว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้สถิติพรรณนา วิธีการศึกษา และการรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในปีการผลิต 2564/2565 จำนวน 7 กลุ่มในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา สมาชิกรวมทั้งหมด 801 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอสีดา, 2564)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) กำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อน 7%

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ราย)

N คือ จำนวนประชากร (ราย)

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

$$\begin{aligned}\text{แทนค่า } n &= \frac{801}{1 + 801 \times (0.07)^2} \\ &= 163 \text{ ราย}\end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 163 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.35 ของประชากรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ทั้งหมด

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ตำบลสามเมือง	76	15
2. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านห้วยคำหมูที่5-6	154	32
3. วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ตำบลหนองตาใหญ่	105	21
4. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลโพหนอง อำเภอสีดา	88	18
5. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มนาแปลงใหญ่ต. โนนประคู้	134	27
6. วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่บ้านมะค่าตำบลโพหนอง	78	16
7. วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่บ้านหินแห่ตำบลสีดา	166	34
รวม	801	163

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูล ทำการเลือกตัวอย่างโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 องค์ประกอบของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์โดยมีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (close-end question) และคำถามแบบปลายเปิด (open-end question) แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

2.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดเพื่อให้เลือกตอบ หรือให้เติมข้อความลงในช่องว่าง ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 2 ตอนย่อย ได้แก่

1) ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา 1.1.4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร การเป็นผู้นำชุมชน การประกอบอาชีพอื่นนอกจากการทำนา สถานภาพในกลุ่มวิสาหกิจ ประสบการณ์การปลูกข้าว และการอบรม / ดูงานเกี่ยวกับนาแปลงใหญ่

2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน การใช้แรงงานภาคการเกษตร พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด การถือครองพื้นที่ทางการเกษตร รายได้ทั้งหมดของ

ครัวเรือนต่อปี รายได้ภาคการเกษตรต่อปี ต้นทุนการผลิตการเกษตร และแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิตข้าว

2.1.2 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้เลือกตอบหรือให้เติมข้อความลงในช่องว่าง ประกอบด้วยสภาพพื้นที่นา ลักษณะดิน แหล่งน้ำ วิธีการปลูก ปริมาณและแหล่งเมล็ดพันธุ์ การใช้แรงงาน การใช้ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช การจัดการศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยว

2.1.3 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่ โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดเพื่อให้เลือกตอบ 3 ตัวเลือก ได้แก่ ปฏิบัติประจำ ปฏิบัติบางครั้ง และไม่ปฏิบัติ โดยประเด็นคำถามประกอบด้วยหัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้ การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการวัสดุคิบ การตลาด และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

2.1.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1) **ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน** ลักษณะแบบเลือกตอบ โดยประกอบด้วย 5 ระดับ ได้แก่

- 1 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด

2) **ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน** ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด โดยให้ระบุถึงความต้องการลงในช่องว่างที่กำหนดให้

2.2 การตรวจสอบและทดสอบเครื่องมือการวิจัย

2.2.1 การตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา นำแบบสอบถามที่สร้างจากกรอบแนวคิดการวิจัย ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา ก่อนที่จะนำไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหาต่อไป

2.2.2 การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมานั้น สามารถวัดผลได้ตรงตามที่ต้องการ ครอบคลุมเนื้อหาตาขอบเขตของเนื้อหาการวิจัย ความถูกต้องของภาษา ความเข้าใจตรงกับข้อคำถาม โดยใช้วิธีการทางสถิติตรวจสอบค่าความเที่ยงตรง คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-objective Congruence: IOC) โดยมีวิธีการดังนี้

1) นำแบบสอบถามที่ได้จากการปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาว่าแบบสอบถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยกำหนดคะแนนความเห็น ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสัมภาษณ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสัมภาษณ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสัมภาษณ์ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2) นำคะแนนของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาคำนวณจากสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ IOC แทน แบบวัดความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ

$$\sum R \text{ แทน ผลบวกของคะแนนผู้เชี่ยวชาญ}$$

n แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดตรงกับเนื้อหาที่กำหนด สามารถนำข้อคำถามนั้นไปใช้ได้ ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณต่ำกว่า 0.50 แสดงว่า ข้อคำถามนั้น วัดไม่ตรงกับเนื้อหาที่กำหนด ผู้สร้างเครื่องมือวิจัยจะต้องปรับปรุงแก้ไขจนข้อความมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.1.3 การทดสอบเครื่องมือ การทดสอบความเที่ยง (reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ไปทำการทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรของการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาความเที่ยงตามวิธีการของ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 3 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ ได้ค่าเท่ากับ 0.876

ตอนที่ 4 ปัญหาการดำเนินงานแปลงใหญ่ข้าว ได้ค่าเท่ากับ 0.889

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี 2564/65 กับสำนักงานเกษตรอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยเตรียมการออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล ในเรื่องต่อไปนี้

3.1.1 การกำหนดวัน เวลา และสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีการกำหนดวัน เวลา สถานที่ รวมทั้งมีการนัดหมายล่วงหน้ากับกลุ่มตัวอย่าง

3.1.2 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และการเดินทาง เช่น ดินสอ ปากกา และยานพาหนะ

3.1.3 ประสานงานกับประธานกลุ่ม กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการนัดหมายเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ขั้นตอนการ

โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 แนะนำตัวผู้วิจัย แนะนำตัวว่าเป็นใคร ทำอะไร ที่ไหน และจะมาทำอะไร ให้ผู้ให้ข้อมูลรู้จักก่อนที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจและเป็นกันเอง

3.2.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างไร และชี้แจงเนื้อหาในแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน

3.2.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบในประเด็นที่ต้องการทุกข้อ

3.3 ขั้นสิ้นสุดของการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการปฏิบัติดังนี้

3.3.1 การทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างควรได้รับการทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์

3.3.2 กล่าวขอบคุณ กล่าวขอบคุณสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ให้ข้อมูล และผู้เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ว่า ถูกต้องครบถ้วนแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum value) ค่าสูงสุด (maximum value) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: SD)

การกำหนดระดับของปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 -5.00 หมายถึง ปัญหาระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 -4.20 หมายถึง ปัญหาระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 -3.40 หมายถึง ปัญหาระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 -2.60 หมายถึง ปัญหาระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 -1.80 หมายถึง ปัญหาระดับน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

โดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลและการวิเคราะห์

SWOT

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบคำบรรยายประกอบตาราง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนสมาชิกนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ให้ข้อมูลพบว่า

1.1.1 เพศ ร้อยละ 42.9 เป็นเพศชาย และร้อยละ 57.1 เป็นเพศหญิง

1.1.2 อายุ อายุเฉลี่ย 57.33 ปี โดยอายุสูงสุด 87 ปี และอายุต่ำที่สุด 30 ปี เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ร้อยละ 36.2 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 28.8 มีอายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 23.5 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 8.0 มีอายุมากกว่า 70 ปี และร้อยละ 3.1 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ตามลำดับ

1.1.3 ระดับการศึกษา ร้อยละ 60.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 17.8 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 17.8 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 2.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.2 จบการศึกษาระดับ ปวส. และร้อยละ 0.6 ร้อยละ 2.5 จบการศึกษาระดับปริญญาโท ตามลำดับ

1.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.02 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 12 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยสุด 1 คน เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ร้อยละ

41.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 25.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 23.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 6.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7-8 คน ร้อยละ 3.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 9-10 คน ร้อยละ 0.6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 11-12 คน ตามลำดับ

1.1.5 การเป็นสมาชิกการเกษตร ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ร้อยละ 48.5 เป็นสมาชิกลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 3.7 เป็นสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร ตามลำดับ

1.1.6 การเป็นผู้นำชุมชน ร้อยละ 69.3 ไม่เป็นผู้นำชุมชน ร้อยละ 30.7 เป็นผู้นำชุมชน โดยประเภทผู้นำชุมชนพบว่า เกษตรกรร้อยละ 17.8 ดำรงตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 16.0 ดำรงตำแหน่งกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ร้อยละ 4.9 ดำรงตำแหน่งกำนัน/ใหญ่บ้าน ตำบล ตามลำดับ

1.1.7 การประกอบอาชีพอื่นนอกจากการทำนา ร้อยละ 54.6 ไม่มีอาชีพอื่นนอกจากการทำนา ร้อยละ 45.4 มีอาชีพอื่นนอกจากการทำนา โดยประเภทอาชีพที่ทำ ร้อยละ 24.0 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 11.7 มีเงินเดือนประจำ ร้อยละ 6.7 มีอาชีพค้าขาย ตามลำดับ

1.1.8 สภาพในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 83.4 เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 16.0 เป็นคณะกรรมการกลุ่ม และร้อยละ 0.6 เป็นเลขานุการกลุ่ม ตามลำดับ

1.1.9 ประสบการณ์ในการปลูกข้าว เฉลี่ย 29.72 ปี โดยประสบการณ์ในการปลูกข้าวสูงสุด 58 ปี ต่ำสุด 3 ปี เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ร้อยละ 27.6 มีประสบการณ์ปลูกข้าว 21-30 ปี ร้อยละ 22.1 มีประสบการณ์ปลูกข้าว 31-40 ปี ร้อยละ 20.2 มีประสบการณ์ปลูกข้าว 11-20 ปี ร้อยละ 13.5 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ร้อยละ 1.850ปี ขึ้นไป ตามลำดับ

1.1.10 การอบรม/ดูงานเกี่ยวกับแปลงใหญ่ข้าว ร้อยละ 36.6 ไม่เคยผ่านการอบรม/ดูงานเกี่ยวกับแปลงใหญ่ข้าว และร้อยละ 64.4 เคยผ่านการอบรม/ดูงานเกี่ยวกับแปลงใหญ่ข้าว

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 163

ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	70	42.9
หญิง	93	57.1

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 163		
ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี	5	3.1
41 – 50 ปี	39	23.5
51 – 60 ปี	59	36.2
61 – 70 ปี	47	28.8
มากกว่า 70 ปี	13	8.0
ค่าสูงสุด = 87 ปี ค่าต่ำสุด = 30 ปี ค่าเฉลี่ย = 57.33 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.57 ปี		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	98	60.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	29	17.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	29	17.8
อนุปริญญา / ปวส.	2	1.2
ปริญญาตรี	4	2.5
ปริญญาโท	1	0.6
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 -2 คน	41	25.2
3-4 คน	67	41.1
5-6 คน	38	23.3
7-8 คน	10	6.1
9-10 คน	6	3.7
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
11-12 คน	1	0.6
ค่าสูงสุด = 12 ราย ค่าต่ำสุด = 1 ราย ค่าเฉลี่ย = 4.02 ราย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.98		
การเป็นสมาชิกในสถาบันเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่เป็น		
เป็น	163	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 163		
ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	163	100
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	6	3.7
สหกรณ์การเกษตร	11	6.7
ลูกค้า ธ.ก.ส.	79	48.5
การเป็นผู้นำชุมชน		
ไม่เป็น	113	69.3
เป็น	50	30.7
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	8	4.9
กรรมการกลุ่มต่าง ๆ	26	15.6
กรรมการกลุ่มหมู่บ้าน	29	17.4
กรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร		
การประกอบอาชีพอื่นนอกจากการทำงาน		
ไม่มี	89	55.6
มี	74	44.4
ค้าขาย	11	6.6
มีเงินเดือนประจำ	19	11.4
รับจ้างทั่วไป	44	26.4
สถานภาพในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน		
คณะกรรมการ	26	16.0
เลขานุการ	1	0.6
สมาชิก	136	83.4
ประสบการณ์ในการปลูกข้าว		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	22	13.5
10 – 20 ปี	33	20.2
21 – 30 ปี	45	27.6
31 – 40 ปี	36	21.1
41 – 50 ปี	24	14.7

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 163		
ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
50 ปี ขึ้นไป	3	1.8
ค่าสูงสุด = 58 ปี ค่าต่ำสุด = 3 ปี , ค่าเฉลี่ย = 29.72 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13.39 คน		
การอบรม/ดูงานเกี่ยวกับนาแปลงใหญ่		
ไม่เคยผ่านการอบรม/ดูงาน	56	35.6
เคยผ่านการอบรม / ดูงาน	107	64.4

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวสมาชิกวิสาหกิจชุมชนพบว่า

1.2.1 จำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ยอยู่ที่ 2.37 คน โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนสูงสุด 7 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อยสุด 1 คน เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ร้อยละ 47.2 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 23.9 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 17.2 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1 คน ร้อยละ 8.6 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 4 คน ร้อยละ 2.5 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 4 คน และร้อยละ 0.6 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1 คน ตามลำดับ

1.2.2 การใช้แรงงานภาคการเกษตร ร้อยละ 28.1 มีการใช้แรงงานในครัวเรือนและจ้างบางส่วน ร้อยละ 18.2 มีการใช้แรงงานในครัวเรือนและการลงแขก ร้อยละ 16.6 มีการใช้แรงงานในครัวเรือนและการลงแขก และร้อยละ 10.0 มีการจ้างแรงงานทั้งหมด ตามลำดับ

1.2.3 พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ยอยู่ที่ 23.46 ไร่ โดยมีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดสูงสุด 125 ไร่ มีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดน้อยสุด 2 ไร่ เมื่อพิจารณาพบว่าร้อยละ 36.9 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 11-20 ไร่ ร้อยละ 21.5 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 21-30 ไร่ ร้อยละ 21.5 มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 9.2 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 31-40 ไร่ ร้อยละ 6.1 มีพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 20 ไร่ และร้อยละ 4.9 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 41-50 ไร่ ตามลำดับ

1.2.4 การถือครองพื้นที่ทางการเกษตร ร้อยละ 82.2 มีถือครองพื้นที่ทางการเกษตรเป็นของตนเอง ร้อยละ 15.3 มีถือครองพื้นที่ทางการเกษตรเป็นของตนเองและเช่าเพิ่ม และร้อยละ 2.5 มีพื้นที่ทางการเกษตรเช่าผู้อื่น ตามลำดับ

1.2.5 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนต่อปี เฉลี่ยอยู่ที่ 196,916.67 บาท / ปี โดยมีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนสูงสุด 700,000 บาท / ปี รายได้จากการทำการเกษตรทั้งหมดน้อยสุด 30,000 บาท / ปี เมื่อพิจารณาพบว่าร้อยละ 51.5 มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท / ปี ร้อยละ 26.4 มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน 100,001 – 200,000 บาท / ปี ร้อยละ 5.5 มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน 200,001 – 300,000 บาท / ปี ร้อยละ 1.8 มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน 300,001 – 400,000 บาท / ปี ร้อยละ 0.6 มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 400,000 บาท / ปี ตามลำดับ

1.2.6 รายได้ภาคการเกษตรต่อปี เฉลี่ยอยู่ที่ 131,516.13 บาท / ปี โดยมีรายได้ในการทำการเกษตรทั้งหมดสูงสุด 700,000 บาท / ปี รายจ่ายได้จากการทำการเกษตรทั้งหมดน้อยสุด 10,000 บาท / ปี เมื่อพิจารณาพบว่าร้อยละ 42.9 มีรายได้ในการทำการเกษตรทั้งหมด 50,001 – 100,000 บาท / ปี ร้อยละ 35.6 มีรายได้ในการทำการเกษตรทั้งหมดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท / ปี ร้อยละ 14.1 มีรายได้ในการทำการเกษตรทั้งหมด 100,001 – 200,000 บาท / ปี ร้อยละ 5.5 มีรายได้ในการทำการเกษตรทั้งหมด 200,001 – 300,000 บาท / ปี ร้อยละ 1.8 มีรายได้ในการทำการเกษตรทั้งหมด 300,001 – 400,000 บาท / ปี และร้อยละ 0.6 มีรายจ่ายในการทำการเกษตรทั้งหมด มากกว่า 400,000 บาท / ปี ตามลำดับ

1.2.7 ต้นทุนการผลิตการเกษตร เฉลี่ยอยู่ที่ 70,834.71 บาท / ปี โดยมีต้นทุนการผลิตการเกษตรสูงสุด 180,000 บาท / ปี ต้นทุนการผลิตการเกษตรน้อยสุด 5,000 บาท / ปี เมื่อพิจารณาพบว่าร้อยละ 72.4 มีต้นทุนการผลิตการเกษตร 10,001 – 50,000 บาท / ปี ร้อยละ 17.8 มีต้นทุนการผลิตการเกษตร 50,000 – 100,000 บาท / ปี ร้อยละ 6.7 มีต้นทุนการผลิตการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท / ปี ร้อยละ 1.8 มีต้นทุนการผลิตการเกษตร 100,001 – 150,000 บาท / ปี และร้อยละ 1.2 มีต้นทุนการผลิตการเกษตรมากกว่า 150,000 บาท / ปี ตามลำดับ

1.2.8 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิตข้าว ร้อยละ 66.6 ทุนตนเอง ร้อยละ 25.8 ธ.ก.ส. ร้อยละ 6.1 สหกรณ์การเกษตรร้อยละ 4.3 บริษัทเอกชน ร้อยละ 1.2 นายทุนในท้องถิ่น และ ร้อยละ 0.6 ธนาคารไทยพาณิชย์ ตามลำดับ

1.2.9 ผลผลิตทางการเกษตรต่อไร่ เฉลี่ยอยู่ที่ 561.60 กิโลกรัม / ไร่ โดยมีผลผลิตการเกษตรสูงสุด 800 กิโลกรัม / ไร่ มีผลผลิตการเกษตรต่ำสุด 357 กิโลกรัม / ไร่ เมื่อพิจารณาพบว่า ร้อยละ 37.52 มีผลผลิตการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 กิโลกรัม / ไร่ ร้อยละ 27.6 มีผลผลิตการเกษตร 501-600 กิโลกรัม / ไร่ ร้อยละ 23.92 มีผลผลิตการเกษตร 601-700 กิโลกรัม / ไร่ และร้อยละ 11.04 มีผลผลิตการเกษตรมากกว่า 700 กิโลกรัม / ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 163		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
จำนวน 1 คน	28	17.2
จำนวน 2 คน	77	47.2
จำนวน 3 คน	39	23.9
จำนวน 4 คน	14	8.6
จำนวน 6 คน	4	2.5
จำนวน 7 คน	1	0.6
ค่าสูงสุด = 7 คน ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าเฉลี่ย = 2.37 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.08 คน		
การใช้แรงงานภาคการเกษตร		
แรงงานในครัวเรือนอย่างเดียว	95	57.0
แรงงานในครัวเรือนและจ้างบางส่วน	34	20.4
แรงงานในครัวเรือนและการลงแขก	22	13.2
จ้างแรงงานทั้งหมด	12	7.2
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่	35	21.5
11 - 20 ไร่	60	36.8
21 - 30 ไร่	35	21.5
31 - 40 ไร่	15	9.2
41 - 50 ไร่	8	4.9
มากกว่า 50 ไร่	10	6.1
ค่าสูงสุด = 125 ไร่ ค่าต่ำสุด = 2 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 23.46 ไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 17.81 ไร่		
การถือครองพื้นที่ทำการเกษตร		
ของตนเอง	134	82.2
เช่าผู้อื่น	4	2.5
ของตนเองและเช่าเพิ่ม	25	15.3

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 163		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนต่อปี		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท / ปี	84	51.5
100,001 – 200,000 บาท / ปี	43	26.4
200,001 – 300,000 บาท / ปี	22	13.5
300,001 – 400,000 บาท / ปี	9	5.5
400,001 – 500,000 บาท / ปี	3	1.8
มากกว่า 500,000 บาท / ปี	2	1.2
ค่าสูงสุด = 700,000 บาท / ปี ค่าต่ำสุด = 30,000 บาท / ปี ค่าเฉลี่ย = 196,916.67 บาท / ปี		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 60,552.37 บาท / ปี		
รายได้ภาคการเกษตรต่อปี (ปีการผลิต 2564/65)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท / ปี	57	35.6
50,001 – 100,000 บาท / ปี	70	42.9
100,001 – 200,000 บาท / ปี	23	14.1
200,001 – 300,000 บาท / ปี	10	5.5
300,001 – 400,000 บาท / ปี	2	1.2
มากกว่า 400,000 บาท / ปี	1	0.6
ค่าสูงสุด = 700,000 บาท / ปี ค่าต่ำสุด = 10,000 บาท / ปี ค่าเฉลี่ย = 131,516.13 บาท / ปี		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 82,890.79 บาท / ปี		
ต้นทุนการผลิตการเกษตร (ปีการผลิต 2564/65)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท / ปี	84	51.5
10,001 – 50,000 บาท / ปี	43	26.4
50,001 – 100,000 บาท / ปี	22	13.5
100,001 – 150,000 บาท / ปี	9	5.5
มากกว่า 150,000 บาท / ปี	3	1.8
ค่าสูงสุด = 180,000 บาท / ปี ค่าต่ำสุด = 5,000 บาท / ปี ค่าเฉลี่ย = 53,450 บาท / ปี		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 29,570.82 บาท / ปี		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 163		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิตข้าว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทุนตนเอง	111	66.6
ธ.ก.ส.	42	25.8
ธนาคารพาณิชย์	1	0.6
สหกรณ์การเกษตร	10	6.1
นายทุนในท้องถิ่น	2	1.2
บริษัทเอกชน	7	4.3
ผลผลิตการผลิการเกษตร (ปีการผลิต 2564/65)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 กก./ไร่	61	37.52
501-600 กก./ไร่	45	27.60
601-700 กก./ไร่	39	23.92
มากกว่า 700 กก./ไร่ ขึ้นไป	18	11.04
ค่าสูงสุด = 800 กก./ไร่ ค่าต่ำสุด = 357 กก./ไร่ ค่าเฉลี่ย = 561.60 กก./ไร่		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 107.86		

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินกิจกรรมการผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

2.1 ช่วงเดือนที่ปลูกข้าว ร้อยละ 68.7 ปลูกข้าวช่วงเดือนมิถุนายน ร้อยละ 30.7 ปลูกข้าวช่วงเดือนพฤษภาคม ร้อยละ 0.6 ปลูกข้าวช่วงเดือนกรกฎาคม ตามลำดับ

2.2 ช่วงเดือนที่เก็บเกี่ยวข้าว สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เก็บเกี่ยวข้าวเดือนพฤศจิกายน

2.3 สภาพพื้นที่นาที่ใช้ในการปลูกข้าว ร้อยละ 50.9 สภาพพื้นที่ปลูกข้าวเป็นที่ลุ่ม ร้อยละ 44.2 สภาพพื้นที่ปลูกข้าวเป็นที่ดอน และร้อยละ 4.9 สภาพพื้นที่ปลูกข้าวเป็นที่ดอนและที่ลุ่มตามลำดับ

2.4 ลักษณะดินที่ใช้ปลูก ร้อยละ 76.1 ลักษณะดินที่ใช้ปลูกเป็นดินร่วนปนทราย ร้อยละ 14.1 ลักษณะดินที่ใช้ปลูกเป็นดินทราย และร้อยละ 9.8 ลักษณะดินที่ใช้ปลูกเป็นดินเหนียว ตามลำดับ

2.5 แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก ร้อยละ 70.6 แหล่งที่ใช้ในการเพาะปลูกคือน้ำฝน ร้อยละ 14.1 ใช้แหล่งน้ำจากการขุดสระ ร้อยละ 9.8 เป็นแหล่งน้ำจากน้ำบาดาล และร้อยละ 5.5 แหล่งน้ำจากคลองธรรมชาติ ตามลำดับ

2.6 วิธีการปลูกข้าว ร้อยละ 87.8 ปลูกข้าวโดยวิธีหว่านแห้ง ร้อยละ 11 หว่านข้าวโดยวิธีหว่านน้ำตม และร้อยละ 1.2 ปลูกข้าวโดยวิธีปักดำ ตามลำดับ

2.7 ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ ร้อยละ 60.7 ใช้เมล็ดพันธุ์ 25 กิโลกรัม/ไร่ ร้อยละ 34.4 เมล็ดที่ใช้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 กิโลกรัม/ไร่ และร้อยละ 4.9 ใช้เมล็ดพันธุ์ 30 กิโลกรัม/ไร่ ขึ้นไป ตามลำดับ

2.8 แรงงานในการปลูกข้าว ร้อยละ 66.9 ใช้แรงงานคน ร้อยละ 22.1 ใช้แรงงานคนและเครื่องจักรกลการเกษตร และร้อยละ 11.0 ใช้เครื่องจักรกลการเกษตร ตามลำดับ

2.9 แหล่งเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 85.0 เก็บเมล็ดพันธุ์เอง ร้อยละ 16.6 ซื้อมาจากหน่วยงานราชการ ร้อยละ 16.6 ซื้อมาจากร้านค้า ร้อยละ 1.2 ซื้อมาจากเพื่อนบ้าน และร้อยละ 0.1 ซื้อมาจากศูนย์ข้าวชุมชน ตามลำดับ

2.10 การใช้ปุ๋ยในการปลูกข้าว ร้อยละ 58.9 ใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 41.1 ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์

2.11 การจัดการน้ำในนาข้าว ร้อยละ 45.4 มีการรักษาระดับน้ำตลอดฤดูการผลิต ร้อยละ 35.6 มีการรักษาระดับน้ำในนาข้าวแต่ไม่ได้ทำตลอดฤดูการผลิต และร้อยละ 19.0 ไม่มีการรักษาระดับน้ำในนาข้าว ตามลำดับ

2.12 การกำจัดวัชพืชในนาข้าว ร้อยละ 57.7 ไม่มีการกำจัดวัชพืช และร้อยละ 42.3 มีการกำจัดวัชพืช

2.13 วิธีการกำจัดวัชพืช ร้อยละ 92.6 ใช้มือถอนหญ้า/ดายหญ้า ร้อยละ 6.6 ใช้เครื่องตัดหญ้า และร้อยละ 0.6 ใช้สารเคมี ตามลำดับ

2.14 วิธีการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงในนาข้าว ร้อยละ 75.5 ไม่มีการป้องกันและกำจัด ร้อยละ 24.5 มีการป้องกันและกำจัดโดยวิธี ร้อยละ 21.5 ใช้สารเคมี ร้อยละ 2.4 ใช้สมุนไพร/สารอินทรีย์ และร้อยละ 0.6 ใช้วิธีผสมผสาน ตามลำดับ

2.15 วิธีการเก็บเกี่ยวข้าว สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคน (ร้อยละ 100.0) ใช้รถเกี่ยวนาวดข้าว

2.16 การจัดการผลผลิตข้าวเปลือก ร้อยละ 84.7 นำผลผลิตทั้งหมดไปตากแดดเพื่อลดความชื้น ร้อยละ 14.7 นำผลผลิตบางส่วนไปตากแดดเพื่อลดความชื้นและบางส่วนนำไปจำหน่ายทันที และร้อยละ 0.6 นำผลผลิตทั้งหมดไปจำหน่ายทันที ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 163		
สภาพการผลิตข้าว	จำนวน	ร้อยละ
ช่วงเดือนที่ปลูกข้าว		
พฤษภาคม	50	30.7
มิถุนายน	112	68.7
กรกฎาคม	1	0.6
ช่วงเดือนที่เก็บเกี่ยวผลผลิต		
พฤศจิกายน	163	100
สภาพการพื้นที่นาที่ใช้ในการปลูกข้าว		
ที่ดอน	72	44.2
ที่ลุ่ม	83	50.9
ทั้งที่ดอนและที่ลุ่ม	8	4.9
ลักษณะดินที่ใช้ปลูก		
ดินทราย	23	14.1
ดินร่วนปนทราย	124	76.1
ดินเหนียว	16	9.8
แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก		
น้ำฝน	115	70.6
น้ำบาดาล	18	9.8
สระบุด	23	14.1
คลองธรรมชาติ	9	5.5
วิธีการปลูกข้าว		
ปักดำ	2	1.2
หว่านแห้ง	143	87.8
หว่านน้ำตม	18	11.0

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 163

สภาพการผลิตข้าว	จำนวน	ร้อยละ
ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 25 กิโลกรัม	56	34.4
30 กิโลกรัมขึ้นไป	99	60.7
	8	4.9
แรงงานในการปลูกข้าว		
แรงงานคน	109	66.9
เครื่องจักรกลการเกษตร	18	11.0
ทั้งสองอย่าง	36	22.1
แหล่งเมล็ดพันธุ์ที่ได้		
เก็บเอง	106	85.0
ซื้อจากเพื่อนบ้าน	2	1.2
ซื้อจากร้านค้า	27	16.6
ซื้อจากหน่วยงานราชการ	27	16.6
ซื้อจากเอกชน	1	0.6
การใช้ปุ๋ยในการปลูกข้าว		
ใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว	96	58.9
ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์	67	41.1
ใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างเดียว		
การจัดการน้ำในนาข้าว		
ไม่มีการรักษาระดับน้ำในนาข้าว	31	19.0
มีการรักษาระดับน้ำตลอดฤดูการผลิต	74	45.4
มีการรักษาระดับน้ำในนาข้าว แต่ไม่ได้ทำตลอดฤดูการผลิต	58	35.6
การกำจัดวัชพืชนาข้าว		
ไม่มีการกำจัดวัชพืช	94	57.7
มีการกำจัดวัชพืช	69	42.3
วิธีการกำจัดวัชพืช ใช้วิธีการใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ใช้มือ ถอนหญ้า/ดายหญ้า	154	92.6

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 163

สภาพการผลิตข้าว	จำนวน	ร้อยละ
ใช้เครื่องตัดหญ้า	8	6.6
ใช้สารเคมี	1	0.8
ไม่มีการป้องกันและกำจัด		
มีการป้องกันและกำจัด	123	75.5
ใช้สารเคมี	40	24.5
ใช้สมุนไพร สารอินทรีย์	35	21.5
ใช้วิธีผสมผสาน	4	2.4
ไม่มีการป้องกันและกำจัด	1	0.6
วิธีการเก็บเกี่ยวข้าว		
ใช้รถเกี่ยวขนาดข้าว	163	100
การจัดการผลผลิตข้าวเปลือก)		
นำผลผลิตทั้งหมดไปตากแดดเพื่อลดความชื้น	138	84.7
นำผลผลิตทั้งหมดไปจำหน่ายทันที	1	0.6
นำผลผลิตบางส่วนไปตากแดดเพื่อลดความชื้นและ บางส่วนนำไปจำหน่ายทันที	24	14.7

ตอนที่ 3 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลความรู้และการปฏิบัติของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

3.1 การบริหารจัดการกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ ดังนี้

3.1.1 การวางแผนการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำในเรื่องการจัดทำข้อตกลง ระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 64.4) และการวิเคราะห์ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 57.7)

3.1.2 การดำเนินงานคณะกรรมการ วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำ ในเรื่อง การกำหนดบทบาทหน้าที่ของกรรมการ (ร้อยละ 69.9) การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 68.1) และการจัดประชุมคณะกรรมการประจำเดือน (ร้อยละ 55.2)

3.1.3 การดำเนินงานเกี่ยวกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำ ในเรื่อง การจัดประชุมสมาชิกประจำปี ร้อยละ 86.5 และการแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก (ร้อยละ 63.2)

3.1.4 การจัดการการเงินของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำ ในเรื่อง การระดมหุ้น / เงินทุนหมุนเวียนภายในวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 73.0) การจัดหาแหล่งเงินทุน / สินเชื่อของวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 65.0) และการจัดทำระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 51.5)

3.2 การบริหารจัดการต้นทุนการผลิต

วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่มีการปฏิบัติเป็นประจำทุกประเด็น โดยร้อยละ 75.5 จัดทำกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน ร้อยละ 69.9 การจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิตโดยเน้นคุณภาพเป็นอันดับแรก และร้อยละ 66.9 การเลือกใช้ทรัพยากร / วัตถุดิบเพื่อการผลิตในชุมชน

3.3 การตลาด

วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ค่อนข้างมีปัญหา เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติในทุกประเด็น โดยร้อยละ 8.2.2 เรื่องการซื้อขายออนไลน์ ร้อยละ 78.5 เรื่องการทำเกษตรพันธสัญญา และร้อยละ 72.4 เรื่องการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ตามลำดับ

3.4 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำดังนี้ ร้อยละ 77.3 เรื่องการสนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์ เครื่องจักร ปัจจัยการผลิต แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ ร้อยละ 71.2 เรื่องการสนับสนุนบุคลากรเพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ในด้านต่าง ๆ ร้อยละ 63.8 เรื่องการปฏิบัติเป็นบางครั้งในเรื่องการสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า และร้อยละ 59.5 เรื่องการสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่

ตารางที่ 4.4 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

n = 163

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	ระดับการปฏิบัติ					
	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การบริหารจัดการกลุ่ม						
1.1 การวางแผนการดำเนินงาน						
1) การวิเคราะห์ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน	94	57.7	67	41.1	2	1.2
2) การจัดทำข้อตกลง ระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน	105	64.4	55	33.5	3	1.8
1.2 การดำเนินงานของคณะกรรมการ						
1) การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน	111	68.1	25	15.3	27	16.6
2) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของกรรมการ	114	69.9	45	27.6	4	2.5
3) การจัดประชุมคณะกรรมการประจำเดือน	90	55.2	70	42.9	3	1.8
1.3 การดำเนินงานเกี่ยวกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน						
1) การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม	135	82.8	23	14.1	5	3.1
2) การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก	103	63.2	57	35.0	3	1.8
1.4 การจัดการการเงินของวิสาหกิจชุมชน						
1) การระดมหุ้น / เงินทุนหมุนเวียนภายในวิสาหกิจชุมชน	20	12.3	119	73.0	24	14.7
2) การจัดทำระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	65	39.9	84	51.5	14	8.6
3) การจัดหาแหล่งเงินทุน / สินเชื่อของวิสาหกิจชุมชน	20	12.3	106	65.0	37	22.7
2. การบริหารจัดการต้นทุนการผลิต						
2.1 การเลือกใช้ทรัพยากร / วัตถุดิบเพื่อการผลิตในชุมชน	109	66.9	43	26.4	11	6.7
2.2 การจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิตโดยเน้นคุณภาพเป็นอันดับแรก	114	69.9	37	22.7	12	7.4
2.3 กระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน	123	75.5	39	23.9	1	0.6
3. การตลาด						
3.1 การซื้อขายออนไลน์	1	0.6	28	17.2	134	82.2
3.2 การทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า	9	5.5	36	22.1	118	72.4

ตารางที่ 4.4 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

n = 163

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	ระดับการปฏิบัติ					
	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3.3 การทำเกษตรพันธสัญญา	1	0.6	34	20.9	128	78.5
4. การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน						
4.1 การสนับสนุนบุคลากรเพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ในด้านต่าง ๆ	116	71.2	45	27.6	2	1.2
4.2 การสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่	97	59.5	64	39.3	2	1.2
4.3 การสนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์เครื่องจักร ปัจจัยการผลิต แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่	126	77.3	39	22.1	1	0.6
4.4 การสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า	54	33.1	104	63.8	5	3.1

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่

ในภาพรวม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว มีปัญหาในระดับน้อย โดยการบริหารจัดการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.74) รองลงมาคือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (ค่าเฉลี่ย 2.60) รองลงมาคือ การตลาดและเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด (ค่าเฉลี่ย 2.37) รองลงมาคือ และการบริหารจัดการวัตถุดิบและต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 1.92)

4.1.1 ปัญหาด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและน้อย เมื่อพิจารณาโดยละเอียดเรียงตามลำดับดังนี้

- การจัดทำบัญชี

- เงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม
- การบริหารจัดการองค์กรหรือกลุ่ม โดยการตั้งกลุ่ม องค์กร คณะกรรมการ
บริหาร กำหนดกฎระเบียบ บริหารจัดผลตอบแทนและเงินทุน

- การส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้
- การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีความต่อเนื่อง
- การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
- การบริหารจัดการการตลาด เช่น การรวบรวมผลิตภัณฑ์ การจำหน่าย เป็นต้น
- การวางแผนการใช้เครื่องจักรของกลุ่มร่วมกัน

4.1.2 ปัญหาด้านการบริหารจัดการวัตถุดิบและต้นทุนการผลิต สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกประเด็น เมื่อพิจารณาโดยละเอียดเรียงตามลำดับดังนี้

- การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
  - การทำปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพใช้เอง
  - การเลือกวิธีปลูกที่เหมาะสมและลดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์
  - การใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของ
  - การใช้สารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืช
  - การปรับปรุงบำรุงดินก่อนการผลิต เช่น การใช้โดโลไมท์การใช้ปุ๋ยพืชสด
- เป็นต้น
- การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น การใช้รถหยอดเมล็ด
  - การผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง

4.1.3 การตลาดและเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและน้อย เมื่อพิจารณาโดยละเอียดเรียงตามลำดับ ดังนี้

- การเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์และการตลาด เช่น ซื้อขายออนไลน์ สัญญาซื้อขาย
- ล่วงหน้า เกษตรพันธสัญญา เป็นต้น

- การจัดหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์
- การสำรวจความต้องการของตลาด/ผู้บริโภคก่อนทำการผลิตเป็นอันดับแรก
- การสำรวจข้อมูลภาพรวมของสินค้าหรือกระบวนการผลิตก่อนการวางแผนการดำเนินการผลิต

- การกระจายผลผลิตตามความต้องการของตลาด

4.1.4 ปัญหาด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกประเด็น เมื่อพิจารณาโดยละเอียดเรียงตามลำดับดังนี้

- งบประมาณ
- ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์
- บุคลากรเพื่อให้บริการแนะนำ
- เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร ปัจจัยการผลิต

ตารางที่ 4.5 ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					Mean (SD)	แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ปัญหาด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการกลุ่ม						2.74 (1.0)	น้อย
1.1 การวางแผนการใช้ เครื่องจักรของกลุ่ม ร่วมกัน	1 (0.6)	8 (4.9)	60 (36.8)	38 (23.3)	56 (34.4)	2.14 (0.97)	น้อย
1.2 เงินทุนหมุนเวียน ภายในกลุ่ม	14 (8.6)	26 (16.0)	43 (26.4)	57 (35.0)	23 (14.1)	2.70 (1.2)	ปาน กลาง
1.3 การบริหารจัดการ การตลาด เช่น การ รวบรวมผลิตภัณฑ์ การจำหน่าย เป็นต้น	7 (4.3)	7 (4.3)	40 (24.5)	73 (44.8)	36 (22.1)	2.24 (0.99)	น้อย
1.4 การวางแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับ ความต้องการของ ตลาด	5 (3.1)	9 (5.5)	50 (30.7)	73 (44.8)	26 (16.0)	2.35 (0.92)	น้อย

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยของระดับของปัญหาได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 163

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					Mean (SD)	แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.5 การบริหารจัดการ องค์กรหรือกลุ่มโดย การตั้งกลุ่มองค์กร คณะกรรมการ บริหารกำหนด ฯ	3 (1.8)	22 (13.5)	67 (41.1)	48 (29.4)	23 (14.1)	2.60 (0.95)	น้อย
1.6 การส่งเสริมอาชีพแก่ สมาชิกกลุ่มเพื่อเพิ่ม รายได้	0 (0.0)	14 (8.6)	74 (45.4)	41 (25.2)	34 (20.9)	2.42 (0.92)	น้อย
1.7 การพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนมีความต่อเนื่อง	4 (2.5)	8 (4.9)	85 (52.1)	17 (10.4)	49 (30.1)	2.39 (1.0)	น้อย
1.8 การจัดทำบัญชี	15 (9.2)	23 (14.1)	83 (50.9)	23 (14.1)	19 (11.7)	2.95 (1.1)	ปาน กลาง
2. ปัญหาด้านกระบวนการผลิต						1.92 (1.02)	น้อย
2.1 การเลือกวิธีปลูกที่ เหมาะสมและลด ต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์	1 (0.6)	8 (4.9)	55 (33.7)	23 (14.1)	76 (46.6)	1.99 (1.0)	น้อย
2.2 การผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้ เอง	5 (3.1)	7 (4.3)	3 (1.8)	56 (34.4)	92 (56.4)	1.63 (0.9)	น้อย
2.3 การใช้ปุ๋ยตามค่า วิเคราะห์ดิน	6 (3.7)	29 (17.8)	16 (9.8)	40 (24.5)	72 (44.2)	2.12 (1.3)	น้อย
2.4 การใช้สารชีวภัณฑ์ ป้องกันกำจัดศัตรูพืช	1 (0.6)	2 (1.2)	39 (23.9)	63 (38.7)	58 (35.6)	1.93 (0.84)	น้อย
2.5 การทำปุ๋ยอินทรีย์หรือ ปุ๋ยชีวภาพใช้เอง	4 (2.5)	12 (7.4)	32 (19.6)	47 (28.8)	68 (41.7)	2.00 (1.1)	น้อย

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยของระดับของปัญหาได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 163

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					Mean (SD)	แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
2.6 การใช้พันธุ์ที่ เหมาะสมกับสภาพ พื้นที่และความ ต้องการของ	4 (2.5)	11 (6.7)	38 (23.3)	28 (17.2)	82 (50.3)	1.94 (1.1)	น้อย
2.7 การปรับปรุงบำรุงดิน ก่อนการผลิต เช่นการ ใช้โดโลไมท์ทางการใช้ ปุ๋ยพืชสด	1 (0.6)	9 (5.5)	29 (17.8)	63 (38.7)	61 (37)	1.93 (0.91)	น้อย
3.ปัญหาด้านการตลาด						2.37 (1.05)	น้อย
3.1 การสำรวจความ ต้องการของตลาด / ผู้บริโภคก่อนทำการ ผลิต	6 (3.7)	11 (6.7)	46 (28.2)	72 (44.2)	28 (17.2)	2.36 (0.97)	น้อย
3.2 การสำรวจข้อมูลการรวม ของสินค้าหรือ กระบวนการผลิตก่อน การวางแผนการ ดำเนินการผลิต	3 (1.8)	12 (7.4)	42 (25.8)	68 (41.7)	38 (23.3)	2.23 (0.95)	น้อย
3.3 การกระจายผลผลิต ตามความต้องการ ของตลาด	5 (3.1)	12 (7.4)	27 (16.6)	79 (48.5)	40 (24.5)	2.16 (0.99)	น้อย
3.4 การจัดหาแหล่ง จำหน่ายผลิตภัณฑ์	7 (4.3)	16 (9.8)	57 (35.0)	40 (24.5)	43 (26.4)	2.41 (1.11)	น้อย
3.5 การเชื่อมโยง ผลิตภัณฑ์และ การตลาด	11 (6.7)	33 (20.2)	49 (30.1)	35 (21.5)	35 (21.5)	2.69 (1.21)	ปาน กลาง

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยของระดับของปัญหาได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 163

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					Mean (SD)	แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
4. ปัญหาด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน						2.60 (1.2)	น้อย
4.1 บุคลากรเพื่อให้การ แนะนำ	52 (43.0)	26 (21.5)	17 (14.0)	16 (13.2)	10 (8.3)	2.97 (0.94)	น้อย
4.2 งบประมาณ	58 (47.9)	18 (14.9)	12 (9.9)	27 (22.3)	6 (5.0)	2.37 (0.94)	น้อย
4.3 เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร ปัจจัย การผลิต	46 (38.0)	17 (14.0)	38 (31.4)	8 (6.6)	12 (9.9)	2.53 (0.99)	น้อย
4.4 ช่องทางการจัด จำหน่ายผลิตภัณฑ์	39 (32.2)	9 (7.4)	17 (14.0)	28 (23.1)	28 (23.1)	2.36 (1.00)	น้อย

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม การจัดการการผลิตและการตลาดสัมโอบุณภาพ
 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ
 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่ในอำเภอ
 สีด้า จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ปรากฏดังตารางที่ 4.6 และ 4.7

ตารางที่ 4.6 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะ	จำนวนคน	ร้อยละ
การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	62	37.2
การพัฒนาการดำเนินงานการบริหารจัดการกลุ่ม	45	27.2
การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	43	25.8
การพัฒนากระบวนการผลิต	41	24.6

เมื่อพิจารณารายประเด็น พบข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ ร้อยละ 37.2 ด้านการพัฒนาการจัดการตลาดและเชื่อมโยงตลาดและการผลิต ร้อยละ 27.2 การพัฒนาการดำเนินงานการบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 25.8 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และร้อยละ 24.6 การพัฒนากระบวนการผลิต ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่โดยการวิเคราะห์ SWOT

การพัฒนาการจัดการตลาดและเชื่อมโยงการตลาดและการตลาด	
จุดแข็ง - การสำรวจความต้องการของลูกค้าก่อนทำการผลิต	จุดอ่อน - กลุ่มมีปัญหาเรื่องการขายออนไลน์
โอกาส - การมีโรงสีข้าวเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว และสามารถนำไปจำหน่ายเพิ่มมูลค่าสินค้าได้ - หน่วยงานภาครัฐบาลหาช่องทางการจำหน่ายโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง	อุปสรรค - สมาชิกอายุมากการขายออนไลน์ทำได้ยาก
การพัฒนาด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการกลุ่ม	
จุดแข็ง - การส่งเสริมเพื่อให้กลุ่มมีรายได้และอาชีพมากขึ้น ส่งเสริมหลังฤดูทำนาเช่น ปลูกผัก ปลูกหญ้า ปศุสัตว์ ทอผ้า - การระดมหุ้นเพื่อให้มีผลกำไรตอบแทน และเป็นผลภายในกลุ่ม - การมีบุคลากรรุ่นใหม่มาเป็นสมาชิกในกลุ่ม - การมีกฎระเบียบในการใช้เครื่องจักรในกลุ่ม และชี้แจงการประชุมก่อนใช้	จุดอ่อน - การมีผู้จัดทำบัญชีในกลุ่มให้มีความชัดเจน- - สมาชิกในกลุ่มมีอายุเยอะ
โอกาส - การเพิ่มศักยภาพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีความมาตรฐานที่สูงขึ้น - ต้องการให้มีการบริหารจัดการผลตอบแทน - การรวบรวมข้าวในกลุ่ม เพื่อต่อรองราคาข้าวไม่ราคาสูง	อุปสรรค - ต้องการให้รัฐบาลรับซื้อเอง โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง - สินค้าราคาถูก อยากให้รัฐบาลช่วยเหลือราคาสินค้าให้สูงขึ้น

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

การพัฒนาด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการกลุ่ม (ต่อ)	
โอกาส - การมีการกลุ่มเงินทุน (หุ้น) ในกลุ่ม เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม และมีการปันผลทุกปี	
การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	
จุดแข็ง - การจัดการการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร ร่วมกัน	จุดอ่อน
โอกาส - หน่วยงานภาครัฐช่วยรับซื้อผลผลิตในราคาที่สูงขึ้น - การสนับสนุนอุปกรณ์การเกษตรเพิ่มขึ้น - การเพิ่มงบประมาณให้แก่สมาชิกอาสาสมัครชุมชนเพิ่ม	อุปสรรค - ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ (อย่างได้อุปกรณ์เพิ่มเติม)
การพัฒนากระบวนการผลิต	
จุดแข็ง - การใช้เครื่องหยอดเมล็ด ให้หยอดเมล็ดพันธุ์ เพื่อลดเมล็ดพันธุ์ข้าว - การผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง เพื่อลดต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าว	จุดอ่อน
โอกาส - การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพ เพื่อสามารถนำไปจำหน่ายได้ - การมีผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดินให้ทางกลุ่ม - กลุ่มมีการทำปุ๋ยหมักใช้เอง ช่วยลดต้นทุนปุ๋ยเคมี	อุปสรรค - ไม่มี

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นสำคัญ โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 801 ราย และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ ที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 7 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 163 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (sample random sampling)

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item – Objective Congruence) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาทุกตอน ค่า IOC > .50 หมายความว่าคำถามนั้นตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 ราย ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ

แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 4 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว เท่ากับ 0.876 และ ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว เท่ากับ 0.889 แสดงว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มเล็กไว้

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้ค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มี 2 ประเด็น ดังนี้

1) **ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพพื้นฐานทางสังคม** ผู้ตอบแบบสอบถามของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ มากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.1) มีอายุเฉลี่ย 57.3 ปี มากกว่าครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 60.1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.02 ราย ทุกคนเป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ และร้อยละ 48.5 เป็นลูกค้ำ ธ.ก.ส ส่วนใหญ่ไม่เป็นผู้นำชุมชน (ร้อยละ 69.3) ในส่วนที่เป็นผู้นำชุมชน มีตำแหน่งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการกลุ่มต่าง ๆ ประกอบอาชีพอื่นนอกจากการทำนา คืออาชีพรับจ้างทั่วไป สถานภาพในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก (ร้อยละ 83.4) ประสบการณ์ในการปลูกข้าว เฉลี่ย 29.72 ปี สมาชิกเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 64.4) ผ่านการอบรม/ดูงานเกี่ยวกับแปลงใหญ่ข้าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ของกฤตญกร อยู่โสณะ (2561) พบว่า ร้อยละ 64 เป็นเพศหญิง จบการศึกษาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตรนอกจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือกลุ่มลูกค้ำ ธ.ก.ส. การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร ประกอบอาชีพทางการเกษตร ตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน คือ ตำแหน่งสมาชิก และมีการเข้าร่วมประชุมอบรม 3-5 ครั้ง/ปี

2) **สภาพทางเศรษฐกิจ** จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.37 คน การใช้แรงงานภาคการเกษตร เกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 57.0) ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนอย่างเดียว (ร้อยละ 57.0) พื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 23.46 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีการถือครองพื้นที่ทำการเกษตร (ร้อยละ 82.2) เป็นของตนเอง ในปีการผลิต 2564/65 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนต่อปี ค่าเฉลี่ย 196,916.67 บาท รายได้ภาคการเกษตรต่อปี ค่าเฉลี่ย 131,516.13 บาท ต้นทุนการผลิตการเกษตร ค่าเฉลี่ย 53,450 บาท สองในสามใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตข้าว (ร้อยละ 66.6) และผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ย 561.60 กิโลกรัมต่อไร่

1.3.2 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

- 1) ช่วงเดือนที่ปลูกข้าว ร้อยละ 68.7 ปลูกข้าวช่วงเดือนมิถุนายน ซึ่งถือว่าเป็นเดือนที่เหมาะสมในการเพาะปลูก
- 2) ช่วงเดือนที่เก็บเกี่ยวข้าว สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เก็บเกี่ยวข้าวเดือนพฤศจิกายน
- 3) สภาพพื้นที่นาที่ใช้ในการปลูกข้าว พบว่า ร้อยละ 50.9 มีสภาพพื้นที่ปลูกข้าวเป็นที่ลุ่ม เนื่องจากสภาพพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ในอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา เป็นที่ราบลูกฟูก (สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่ดอน)
- 4) ลักษณะดินที่ใช้ปลูก ร้อยละ 76.1 ลักษณะดินที่ใช้ปลูกเป็นดินร่วนปนทราย เนื่องจากลักษณะทางดิน ในอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา เป็นดินร่วนปนทราย
- 5) แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก ร้อยละ 70.6 แหล่งที่ใช้ในการเพาะปลูกคือน้ำฝน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตร
- 6) วิธีการปลูกข้าว ร้อยละ 87.8 ปลูกข้าวโดยวิธีหว่านแห้ง เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่ค่อยมีน้ำ
- 7) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว ร้อยละ 60.7 ใช้เมล็ดพันธุ์ 25 กิโลกรัม/ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเป็นปริมาณเหมาะสมจากประสบการณ์การทำงาน
- 8) แรงงานในการปลูกข้าว ร้อยละ 66.9 ใช้แรงงานคน ถือเป็นการใช้ค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด
- 9) แหล่งเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 85.0 เก็บเมล็ดพันธุ์เอง เกษตรกรจะเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เป็นประจำทุกปีเพื่อประหยัดต้นทุน
- 10) การใช้ปุ๋ยในการปลูกข้าว ร้อยละ 58.9 ใช้ปุ๋ยเคมี เพราะให้ผลผลิตและเร่งการเจริญเติบโตมากกว่าปุ๋ยอินทรีย์
- 11) การจัดการน้ำในนาข้าว ร้อยละ 45.4 มีการรักษาระดับน้ำตลอดฤดูการผลิต เพื่อการเจริญเติบโตของข้าวให้เป็นอย่างต่อเนื่อง
- 12) การกำจัดวัชพืชในนาข้าว ร้อยละ 57.7 ไม่มีการกำจัดวัชพืช
- 13) วิธีการกำจัดวัชพืช ร้อยละ 92.6 ใช้มือถอนหญ้า/ดายหญ้า
- 14) วิธีการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงในนาข้าว ร้อยละ 75.5 ไม่มีการป้องกันและกำจัด เนื่องจากในพื้นที่อำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมาไม่ค่อยพบโรคและแมลงศัตรูพืชเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น

15) *วิธีการเก็บเกี่ยวข้าว* พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนใช้รถเกี่ยวนาวิดข้าว เนื่องจากสะดวก ลดขั้นตอน ประหยัดเวลา และง่ายต่อการเก็บเกี่ยว

16) *การจัดการผลผลิตข้าวเปลือก* ร้อยละ 84.7 นำผลผลิตทั้งหมดไปตากแดด เพื่อลดความชื้น เพราะต้องการให้ลดความชื้น และหากนำข้าวไปขายจะได้ความชื้นตามที่ผู้รับซื้อกำหนด

1.3.3 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

1) *การบริหารจัดการกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน* วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่มีการปฏิบัติดังนี้

- การวางแผนการดำเนินงาน พบว่า ปฏิบัติเป็นประจำ ในเรื่องการจัดทำข้อตกลง ระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน และเรื่อง การวิเคราะห์ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน

- *การดำเนินงานของคณะกรรมการ* พบว่า ปฏิบัติเป็นประจำ ในเรื่อง การกำหนดบทบาทหน้าที่ของกรรมการ การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสาหกิจ และเรื่องการจัดประชุม คณะกรรมการประจำเดือน

- การดำเนินงานเกี่ยวกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ปฏิบัติเป็นประจำในเรื่อง การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม, การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก

- การจัดการการเงินของวิสาหกิจชุมชน ปฏิบัติเป็นบางครั้งทุกประเด็นในเรื่อง การระดมหุ้น / เงินทุนหมุนเวียนภายในวิสาหกิจชุมชน, การจัดหาแหล่งเงินทุน / สินเชื่อของวิสาหกิจชุมชน และการจัดทำระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

2) *การบริหารจัดการต้นทุนการผลิต* การบริหารจัดการต้นทุนการผลิตวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำ ในเรื่องกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน การจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิตโดยเน้นคุณภาพเป็นอันดับแรก และการเลือกใช้ทรัพยากร / วัตถุดิบเพื่อผลิตในชุมชน

3) *การตลาด* วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ ส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติทุกประเด็น ได้แก่ การซื้อขายออนไลน์ การทำเกษตรพันธสัญญา และในเรื่องการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

4) *การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน* วิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่มีการปฏิบัติ คือ การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ปฏิบัติเป็นประจำในเรื่องการสนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์ เครื่องจักร ปัจจัยการผลิต แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่, การสนับสนุนบุคลากรเพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

แปลงใหญ่ในด้านต่าง ๆ การสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ สมาชิกบางส่วน ปฏิบัติเป็นบางครั้งในเรื่องการสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

1) ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

(1) การดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่ม ประกอบด้วย การวางแผนการใช้เครื่องจักรของกลุ่มร่วมกัน เงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม การบริหารจัดการการตลาด เช่น การรวบรวมผลิตภัณฑ์ การจำหน่าย เป็นต้น การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การบริหารจัดการองค์กรหรือกลุ่มโดยการตั้งกลุ่มองค์กรคณะกรรมการ บริหารกำหนด การส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีความต่อเนื่อง การจัดทำบัญชี โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.74)

(2) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบด้วย บุคลากรเพื่อให้การแนะนำ งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร ปัจจัยการผลิต ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.60)

(3) การตลาดและการเชื่อมโยงการตลาด ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการของตลาด / ผู้บริโภคก่อนทำการผลิต การสำรวจข้อมูลการรวมของสินค้าหรือกระบวนการผลิตก่อนการวางแผนการดำเนินการผลิต การกระจายผลผลิตตามความต้องการของตลาด การจัดหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์และการตลาด ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.37)

(4) การบริหารจัดการวัตถุดิบและต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย การเลือกวิธีปลูกที่เหมาะสมและลดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การใช้สารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืช การทำปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพใช้เอง การใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของ การปรับปรุงบำรุงดินก่อนการผลิต เช่นการใช้โดโลไมท์การใช้ปุ๋ยพืชสด ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.92)

2) ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีข้อเสนอ ดังนี้

(1) การพัฒนาการดำเนินงานการบริหารจัดการกลุ่ม การมีกฎระเบียบในการใช้เครื่องจักรในกลุ่ม การประชุมชี้แจงและการวางแผนต่าง ๆ อาทิเช่น การระดมหุ้นเพื่อให้มีผล

กำไรตอบแทนและปันผลภายในกลุ่ม การจัดทำบัญชีในกลุ่มให้มีความชัดเจน และการส่งเสริม เพื่อให้กลุ่มมีรายได้และอาชีพมากขึ้น

(2) การพัฒนากระบวนการผลิต การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต ผลิตภัณฑ์พันธุ์ใช้เอง เพื่อลดต้นทุนด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ทางกลุ่มมีการทำปุ๋ยหมักใช้เอง เพื่อช่วยลด ต้นทุนปุ๋ยเคมี การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพ เพื่อสามารถนำไปจำหน่ายได้

(3) การพัฒนาการจัดการตลาด การสำรวจความต้องการก่อนทำการ ผลิต การสนับสนุนให้มีโรงสีข้าวเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว และสามารถนำไปจำหน่ายเพิ่มมูลค่า สินค้าได้

(4) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การ จัดการการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักรร่วมกัน และอยากให้ภาครัฐหาช่องทางการจำหน่ายโดย ไม่ผ่านนายทุน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว อำเภอเสีดา จังหวัด นครราชสีมา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

2.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคมของเกษตรกร พบว่า สมาชิกวิสาหกิจ ชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 57.33 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาผ่านการอบรม/คู งานเกี่ยวกับแปลงใหญ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตญกร อยู่โสณะ (2561) ศึกษาแนวทางการ พัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัด ขอนแก่น พบว่า ร้อยละ 64 เป็นเพศหญิงอายุเฉลี่ย 41.23 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร นอกจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มลูกค้า ๕.๓.๕ ประกอบอาชีพทางการเกษตร ตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชนคือ ตำแหน่งสมาชิกกลุ่ม มีการเข้าร่วมประชุม อบรม 3-5 ครั้ง/ปี

2.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.37 คน การใช้แรงงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือนอย่างเดียว สอดคล้องกับงานวิจัย ของวิไลดิจ กฤษณะภักดี (2555) พบว่า ด้านบุคคลากรหรือด้านแรงงานในครัวเรือนเป็นหัวหน้า ครอบครัวยุทธยา บุตร มีการใช้แหล่งแรงงานในการผลิตจากภายในชุมชน พื้นที่ทำการเกษตร ทั้งหมดเฉลี่ย 23.46 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นของตนเอง รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย

196,916.67 บาท/ปี รายได้ภาคการเกษตร (ปี2564/65) เฉลี่ย 131,516 บาท/ปี ต้นทุนการผลิต(ปี 2564/65) เฉลี่ย 53,540 บาท/ปี ผลผลิตทางการเกษตร (ปี2564/65) เฉลี่ย 561.60 กิโลกรัม/ไร่

2.2 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

จากงานวิจัยพบว่าช่วงเดือนที่ปลูกข้าว สมาชิกวิสาหกิจชุมชนปลูกข้าวช่วงเดือน มิถุนายน ซึ่งถือว่าเป็นเดือนที่เหมาะสมในการเพาะปลูก ส่วนช่วงเดือนที่เก็บเกี่ยวข้าว มีการเก็บเกี่ยวข้าวเดือนพฤศจิกายน มีสภาพพื้นที่นาที่ใช้ในการปลูกข้าว มีสภาพพื้นที่ปลูกข้าวเป็นทีลุ่ม เนื่องจากสภาพพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มสูง สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่ดอน มีลักษณะดินที่ใช้ปลูกเป็นดินร่วนปนทราย แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกคือน้ำฝนโดยเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตร วิธีการปลูกข้าว ส่วนใหญ่ปลูกข้าวโดยวิธีหว่านแห้ง เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่ค่อยมีน้ำ ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้จะใช้เมล็ดพันธุ์ 25 กิโลกรัม/ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเป็นปริมาณเหมาะสมจากประสบการณ์การทำงาน แรงงานในการปลูกข้าวโดยใช้แรงงานคน ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด แหล่งเมล็ดพันธุ์ที่ได้คือการเก็บเมล็ดพันธุ์เอง เกษตรกรจะเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เป็นประจำทุกปีเพื่อประหยัดต้นทุน การใช้ปุ๋ยในการปลูกข้าวจะใช้ปุ๋ยเคมี เพราะให้ผลผลิตและเร่งการเจริญเติบโตมากกว่าปุ๋ยอินทรีย์ การจัดการน้ำในนาข้าวมีการรักษาระดับน้ำตลอดฤดูกาลผลิต เพื่อการเจริญเติบโตของข้าวให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การกำจัดวัชพืชในนาส่วนใหญ่ไม่มีการกำจัดวัชพืช หากมีการกำจัดวัชพืชจะใช้มือถอนหญ้า/ดายหญ้า วิธีการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงในนาข้าวจะไม่มีการป้องกันและกำจัด เนื่องจากในพื้นที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมาไม่ค่อยพบโรคและแมลงศัตรูพืชเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าวทุกคนใช้รถเกี่ยวนาดข้าว เนื่องจากสะดวก ลดขั้นตอน ประหยัดเวลา และง่ายต่อการเก็บเกี่ยวสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว นำผลผลิตทั้งหมดไปตากแดดเพื่อลดความชื้น เพราะต้องการให้ลดความชื้น และหากนำข้าวไปขายจะได้รับความชื้นตามที่ผู้รับซื้อกำหนด

2.3 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

2.3.1 การบริหารจัดการกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยมีการปฏิบัติประจำ คือ การวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานของคณะกรรมการ การดำเนินงานเกี่ยวกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และปฏิบัติบางครั้ง คือ การจัดการการเงินของวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของนัสรา จันทร์กมล (2563, น.112) กล่าวว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดี มีแบบแผน มีการวางแผนที่ดีร่วมกันของกลุ่ม มีการจัดทำบัญชี ทำเป็นประจำจะช่วยให้การตรวจสอบสามารถทำได้ง่าย โดยจะให้สมาชิกที่มีความรู้ความสามารถ แบ่งหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มตามความถนัด ตามความสามารถ มอบหมายหน้าที่ภายในกลุ่มให้กับสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ จะเป็น เงื่อนไขที่

สามารถช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างราบรื่น *อภิปรายว่า* สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ ข้าว ควรมีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี มีแบบแผน มีการวางแผน โดยแบ่งหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มตามความถนัด ตามความสามารถ มอบหมายหน้าที่ภายในกลุ่มให้กับสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ จะเป็นเงื่อนไขที่สามารถช่วยให้การบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.3.2 การบริหารจัดการต้นทุนการผลิต วิสาหกิจชุมชนมีการปฏิบัติเป็นประจำ ทุกประเด็น ประกอบด้วย กระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน การเลือกใช้ทรัพยากร / วัตถุดิบ เพื่อการผลิตในชุมชน และการจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิตโดยเน้นคุณภาพเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556,น.48.) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนควรมีการกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น ใช้ทรัพยากรวัตถุดิบเพื่อการผลิตในชุมชนจึงสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ เช่นการที่ทางสมาชิกส่วนใหญ่เก็บพันธุ์ข้าวปลูกเอง จึงสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ รวมทั้งวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตต้องเน้นคุณภาพก่อนเป็นอันดับแรกเสมอ

2.3.3 การตลาด วิสาหกิจชุมชนยังมีปัญหาในการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยไม่ปฏิบัติเลยทุกประเด็น ควรมีการซื้อขายออนไลน์ การทำเกษตรพันธสัญญา ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556,น.47.) พบว่าการดำเนินงานด้านการตลาด ผู้ประกอบการจะต้องเปลี่ยนวิถี การผลิตจากการผลิตนำการตลาดมาเป็นการตลาดนำการผลิต กล่าวคือ ก่อนที่จะผลิตอะไรผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจะต้องศึกษาก่อนว่าสินค้า ที่จะผลิตเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคหรือไม่ ผลิตแล้วกลุ่มผู้บริโภคคือใคร ผู้บริโภคชอบผลิตภัณฑ์แบบไหน และผลิตแล้วจะไปขายที่ไหน เป็นต้น โดย หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานเกษตรจังหวัด ควรจะเข้ามามีบทบาท ด้านนี้เพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการจัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวร สำหรับวิสาหกิจชุมชนประจำจังหวัด โดยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน สามารถนำสินค้าของตนมาแสดงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และหน่วยงาน ภาครัฐควรจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับ ผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้นสำหรับการสร้างโอกาสทางการตลาด *อภิปรายว่า* ปัญหาคือสมาชิกไม่ค่อยถนัดเรื่องเทคโนโลยีทางการซื้อขายออนไลน์ เลยมีการปฏิบัติทางด้านนี้น้อย เพื่อให้ทางกลุ่มได้พัฒนาด้านนี้ ควรต้องศึกษาซึ่งเพิ่มเติมและควรมีการจัดจำหน่ายสินค้าหลายช่องทางเพื่อให้เกิดความสำเร็จเพิ่มขึ้น ควรมีการกำหนดราคาสินค้าเองอย่างเหมาะสม โดยภาครัฐควรจะเข้ามา มีบทบาทในการเป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับ ผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้นสำหรับการสร้างโอกาสทางการตลาดเพิ่มขึ้น

2.3.4 การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน วิสาหกิจชุมชนยังมีปัญหาในการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยมีการปฏิบัติประจำในเรื่องการสนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์ เครื่องจักรและปัจจัยการผลิตแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ เป็นการสนับสนุนบุคลากรเพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ในด้านต่าง ๆ และเป็นการสนับสนุนบุคลากรเพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ *อภิปรายว่า* ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์ เครื่องจักร จึงมีการสนับสนุนบุคลากรเพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่ม พบว่าสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สายชล พุ่มเกาะ (2559,น.75) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐของกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ ตำบลกระเบื้องนอก อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา รัฐสนับสนุนด้านงบประมาณ และบุคลากรเพื่อในคำแนะนำและปรึกษาแก่แปลงใหญ่ เช่น การถ่ายทอดความรู้ การทำผลิตภัณฑ์ บัญชีครัวเรือน การตลาดและมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐมีการสนับสนุนด้านเครื่องมืออุปกรณ์ เครื่องจักร และปัจจัยการผลิตแก่กลุ่มนาแปลงใหญ่

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมี 4 ปัจจัย ได้แก่ การดำเนินงานและบริหารจัดการกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน การตลาดและเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด และการบริหารจัดการวัตถุดิบและต้นทุนการผลิต โดยสอดคล้องกับงานวิจัย กฤตญกร อยู่โสณะ (2560, น.1904).จากงานวิจัย ปัญหาในการดำเนินการและข้อเสนอแนะของกลุ่ม พบว่า 1) ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร คือ ขาดการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสาร รองลงมา คือ ขาดแคลนบุคลากร การสื่อสารภายใน และการแบ่งหน้าที่ไม่ชัดเจน 2) ด้านการผลิต ส่วนใหญ่เกิดจากการขาดแคลนวัตถุดิบ และปัญหาสินค้าไม่มีคุณภาพ เกิดจาก วัตถุดิบ ไม่มีคุณภาพ 3) ด้านการตลาด เกิดจากปัญหาขาดแผนการตลาด (การจำหน่าย) ปัญหาคู่แข่งมีมากขึ้น และมีช่องทางจำหน่ายน้อย 4) การเงินส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดเงินทุนหมุนเวียน การไม่ได้รับเครดิตในการซื้อสินค้ามาผลิต และระดับปานกลาง คือ ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงิน 5) การสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ปัญหาการสนับสนุนงบประมาณ/เงินทุน ปัญหาการสนับสนุนวัตถุดิบ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิต และปัญหาการสนับสนุนการฝึกอบรม เทคนิคการผลิต และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกผู้เกี่ยวข้อง

1) เกษตรกรมีอายุมาก ทำให้การดำเนินงานและการพัฒนาวิสาหกิจแปลงใหญ่ข้าวเป็นไปได้ยาก ดังนั้นควรมีการรับสมัครเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อมาใช้ในการบริหารจัดการจัดการกลุ่ม เช่น ช่วยวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม การใช้ระบบการซื้อขายสินค้าโดยผ่านระบบออนไลน์ ให้ประสบความสำเร็จ และการจัดทำบัญชีเพื่อสามารถเพื่อสอบข้อมูลย้อนกลับได้

2) แนวทางการดำเนินงานของสมาชิก ควรให้ความสำคัญในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของกลุ่ม ควรมีการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ กฎระเบียบ ข้อบังคับ และการวางแผนการปฏิบัติงาน มีการจรรยาบรรณการประชุมให้ชัดเจน เพื่อให้เป็นไปตามแผนการปฏิบัติงานที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าววางไว้

3) จากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการต้นทุนการผลิต การตลาดและการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ควรมีการถือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าวประสบความสำเร็จ

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรกร ควรวางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อเข้ามามีบทบาทเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินงานของกลุ่ม

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่กลุ่มอย่างสม่ำเสมอ โดยการถ่ายทอดอาจอยู่ในรูปแบบเวทีการจัดอบรม หรือการส่งผ่านข้อมูลทางสื่อออนไลน์ที่สะดวกและรวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์

3) ภาครัฐและเอกชน ควรให้การสนับสนุนและร่วมบูรณาการกับทุกภาคส่วน เพื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่มีงบประมาณและให้เพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งส่งเสริมด้านการตลาดด้วย

3.1.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าวที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่อื่นโดยเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม

2) ควรทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำข้อมูลหรือปัจจัยที่มีความสัมพันธ์มาเปรียบเทียบ

3) ควรทำการศึกษาผลการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว ถึงระดับความสำเร็จประโยชน์ของเกษตรกรที่แท้จริง รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

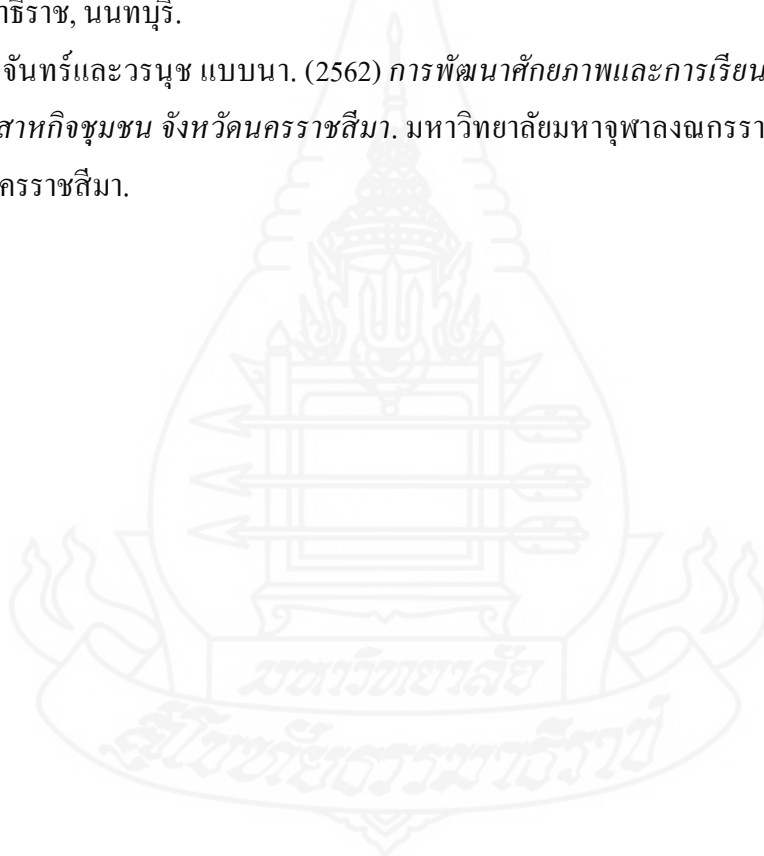
บรรณานุกรม

- กรมการข้าว. (2563). องค์ความรู้เรื่องข้าว. การปลูก ดูแลรักษา และใช้ปุ๋ยในนาข้าว. กรุงเทพฯ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). คู่มือ โครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (1-12).
- _____. (2564). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. สำนักงานเลขานุการ
คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2564). ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง. สืบค้น 15 ธันวาคม 2564 จาก
<http://www.farmer.doae.go.th/>
- _____. (2564). ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่. สืบค้น 1 มิถุนายน 2564 จาก
<https://co-farm.doae.go.th>.
- _____. (2565). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2565 จาก
<http://www.smeb.doae.go.th>.
- กานต์สิริ ยาศิริ.(2559). การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ โพนพิสัย จังหวัดหนองคาย.
(วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- กฤตญกร อยู่โสณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้าน
โนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.(วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- งานปกครองอำเภอสีดา. (2564). แผนพัฒนาอำเภอสีดา 5 ปี พ.ศ. 2561-2565 .งานปกครองอำเภอสี
ดา จังหวัดนครราชสีมา
- เทพี ฤคมา. (2653). แนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ศูนย์
การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์.
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์
- ชงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนใน
เขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์, สงขลา

- ชนากร กมลจรัสวัฒนา. (2563) *แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพของเกษตรกรในอำเภอเมืองราชบุรี.* (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- นุชจรี กองพลพรหม. (2557). *ผลของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงและปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตข้าวหอมมะลิ 105.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม
- นุชนาถ ทับครุฑ และคณะ (2563). *การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตรังเพื่อเพิ่มโอกาสความสำเร็จ.* งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. ตรัง.
- พัฒนพีไล วุฒิสาวงค์. (2550). *ความต้องการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ นครราชสีมา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี
- ภัทรกานต์ นวลมะณี. (2562). *แนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดศรีสะเกษ..* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี
- วิไลวัจน์ ฤกษ์ฤดี. (2555). *แนวทางการบริหารจัดการเพาะปลูกและขยายพันธุ์ผักหวานพืชเศรษฐกิจในจังหวัดขอนแก่น.*(บทความวิจัย). การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.(1106-1118).
- สรลณี ภูสวัสดิ์เจริญ. (2563).*การส่งเสริมเพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรตำบลตาเนิน อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ.* (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี.
- สันติ ฟ้ายุ่ม. (2557). *การจัดการการผลิตและการตลาดข้าวของสมาชิกและวิสาหกิจชุมชน โรงสีข้าวชุมชนบ้านหนองหว้า อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี
- สายใจ แสงอรุณ (2557). *การจัดการกระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 ในฤดูนาปี 2556 ตำบลบ้านสาว อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี
- สายชล พุ่มเกาะ. (2559). *การดำเนินงานนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี

- สำนักงานเกษตรอำเภอเสีดา. (2564). *แผนพัฒนาเกษตรอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา*. นครราชสีมา สำนักงานเกษตรอำเภอเสีดา .(อัดสำเนา)
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา.(2565). *แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ.2561-2565) ฉบับ ทบทวน ปี 2565.*(อัดสำเนา)
- _____. (2564) *แผนพัฒนาเกษตรจังหวัดนครราชสีมา.*(อัดสำเนา)
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565) *พื้นที่ปลูกข้าว*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2565, จาก www.oae.go.th.
- _____. (2565) *ระบบสารสนเทศ*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2565, จาก aginfo.oae.go.th.
- ลำเจิง ภูมิตา. (2559). *แนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดศรีสะเกษ.*(วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรม มาธิราช, นนทบุรี.
- อัมพร เจือจันทร์และวรนุช แบบนา. (2562) *การพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้เชิงธุรกิจของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามเลขที่

วันที่สอบถาม...../...../.....

แบบสอบถามวิจัยวิทยานิพนธ์
เรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ใน
อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเอกสารนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรปริญญาโท ของสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คำตอบในแบบสอบถาม นี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยสำหรับวิทยานิพนธ์และนำไปใช้ประโยชน์เป็นแนวทางการ พัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ขอให้ตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริง

2. แบบสอบถามเอกสารแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

3. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลทำให้ท่านได้รับความเสียหายใด ๆ

ทั้งสิ้น

4. ขอขอบพระคุณทุกท่านในการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมา ณ โอกาสนี้

นางสาวเบญญาภา ทวีทรัพย์

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต

แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

(....) 1.7.3 รับจ้างทั่วไป	(....) 1.7.4 อื่น ๆ (ระบุ).....	A173	A174
1.8 สถานภาพในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน			A18
(....) 1 คณะ กรรมการ	(....) 2 เลขานุการ	(....) 3 สมาชิก	
1.9 ประสบการณ์ในการปลูกข้าว.....ปี			A19
1.10 การอบรม/ดูงานเกี่ยวกับแปลงใหญ่ข้าว			A110
( ) 1 ไม่เคยผ่านการอบรม/ดูงาน	( ) 2 เคยผ่านการอบรม / ดูงาน		
2. สภาพทางเศรษฐกิจ			
2.1 จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....คน			A21
2.2 การใช้แรงงานภาคการเกษตร			A22
(....) 1 แรงงานในครัวเรือนอย่างเดียว	(....) 2 แรงงานในครัวเรือนและจ้างบางส่วน		
(....) 3 แรงงานในครัวเรือนและการลงแขก	(....) 4 จ้างแรงงานทั้งหมด		
2.3 พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด.....ไร่			A23
2.4 การถือครองพื้นที่ทำการเกษตร			A24
(....) 1 ของตนเอง	(....) 2 เช่าผู้อื่น	(....) 3 ของตนเองและเช่าเพิ่ม	
2.5 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนต่อปี.....บาท			A25
2.6 รายได้ภาคการเกษตรต่อปี (ปีการผลิต 2564/65) .....บาท			A26
2.7 ต้นทุนการผลิตการเกษตร (ปีการผลิต 2564/65).....บาท			A27
2.8 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิตข้าว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
(...) 2.8.1 ทุนตนเอง	( ) 2.8.2 ธ.ก.ส.	A281	A282
( ) 2.8.3 ธนาคารพาณิชย์	( ) 2.8.4 สหกรณ์การเกษตร	A283	A284
( ) 2.8.5 นายทุนในท้องถิ่น	( ) 2.8.6 อื่น ๆ (ระบุ).....	A285	A286
2.9 ผลผลิตทางการเกษตรต่อไร่.....กิโลกรัม			A29

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย หน้าข้อความที่ท่านเลือก หรือเติมข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับการผลิตข้าวของครอบครัวของท่าน

1. ช่วงเดือนที่เริ่มปลูกข้าว เดือน.....	B1
2. ช่วงเวลาที่เก็บเกี่ยวเดือน.....	B2
3. สภาพพื้นที่นาที่ใช้ในการปลูกข้าว	B3
(....) 1 ที่ดอน	(....) 2 ที่ลุ่ม

4. ลักษณะดินที่ใช้ในการเพาะปลูกข้าว		B4
(.....) 1 ดินทราย (.....) 2 ดินร่วนปนทราย (.....) 3 ดินเหนียว		
5. แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		B5
(.....) 5.1 (.....) 5.2 น้ำบาดาล	B51	B52
(.....) 5.3 สระขุด (.....) 5.4 คลองธรรมชาติ	B53	B54
(.....) 5.5 อื่น ๆ (ระบุ)		B55
6. วิธีการปลูกข้าว		B6
(.....) 1 ปักดำ (.....) 2 หว่านแห้ง (.....) 3 หว่านน้ำตาม		
(.....) 4 อื่น ๆ (ระบุ).....		
7. ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ จำนวน ..... กิโลกรัม/ไร่		B7
8. การใช้แรงงานในการปลูกข้าว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		B8
(.....) 8.1 แรงงานคน		B81
(.....) 8.2 เครื่องจักรกลการเกษตร		B82
(.....) 8.3 อื่น ๆ (ระบุ).....		B83
9. แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
(.....) 9.1 เก็บเอง (.....) 9.2 ซื้อจากเพื่อนบ้าน	B91	B92
(.....) 9.3 ซื้อจากร้านค้า (.....) 9.4 ซื้อจากหน่วยงานราชการ	B93	B94
(.....) 9.5 อื่น ๆ (ระบุ).....		B95
10. การใช้ปุ๋ยในการปลูกข้าว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
(.....) 10.1 ใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว (.....) 10.2 ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์	B101	B102
(.....) 10.3 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างเดียว (.....) 10.4 อื่น ๆ (ระบุ).....	B103	B104
11. การจัดการน้ำในนาข้าว		B11
(.....) 1 ไม่มีการรักษาระดับน้ำในนาข้าว		
(.....) 2 มีการรักษาระดับน้ำตลอดฤดูการผลิต		
(.....) 3 มีการรักษาระดับน้ำในนาข้าว แต่ไม่ได้ทำตลอดฤดูการผลิต		
12. การกำจัดวัชพืชในนาข้าว		B12
(.....) 1. ไม่มีการกำจัดวัชพืช (.....) 2 มีการกำจัดวัชพืช		
13. หากมีการกำจัดวัชพืชใช้วิธีการใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
(.....) 13.1 ใช้มือ ถอนหญ้า/ดายหญ้า (.....) 13.2 ใช้เครื่องตัดหญ้า	B131	B132
(.....) 13.3 ใช้สารเคมี (.....) 13.4 อื่น ๆ (ระบุ).....	B133	B144

14. วิธีการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงในนาข้าว B14
 (.....) 1 ไม่มีการป้องกันและกำจัด (.....) 2 มีการป้องกันและกำจัด
 หากมีการป้องกันและกำจัด ใช้วิธีการใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 (.....) 14.1 ใช้สารเคมี (.....) 14.2 ใช้สมุนไพร สารอินทรีย์ B141 B142
 (.....) 14.3 ใช้วิธีผสมผสาน (.....) 14.4 อื่น ๆ (ระบุ)..... B143 B144
15. วิธีการเก็บเกี่ยวข้าว B15
 (.....) 1 ใช้แรงงานคน (.....) 2 ใช้รถเกี่ยวขนาดข้าว
 (.....) 3 อื่น ๆ (ระบุ).....
- 1.6 หากท่านใช้รถเกี่ยวขนาดข้าวการจัดการผลผลิต (ข้าวเปลือก) อย่างไร B16
 (.....) 1 นำผลผลิตทั้งหมดไปตากแดดเพื่อลดความชื้น
 (.....) 2 นำผลผลิตทั้งหมดไปจำหน่ายทันที
 (.....) 3 นำผลผลิตบางส่วนไปตากแดดเพื่อลดความชื้นและบางส่วนนำไปจำหน่ายทันที
 (.....) 4 อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 3 การบริหารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว

คำชี้แจง ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย   ในช่องทางขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการปฏิบัติในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว

ประเด็นการดำเนินงาน	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ ปฏิบัติ	
1. การบริหารจัดการกลุ่ม				
1.1 การวางแผนการดำเนินงาน				
1.1.1 การวิเคราะห์ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน				C111
1.1.2 การจัดทำข้อตกลง ระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ของ วิสาหกิจชุมชน				C112
1.1.3 อื่น ๆ ระบุ				C113
1.2 การดำเนินงานของคณะกรรมการ				
1.2.1 การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน				C121
1.2.2 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของกรรมการ				C122
1.2.3 การจัดประชุมคณะกรรมการประจำเดือน				C123
1.2.4 อื่น ๆ ระบุ				C124

ประเด็นการดำเนินงาน	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ ปฏิบัติ	
1.3 การดำเนินงานเกี่ยวกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน				
1.3.1 การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม				C131
1.3.2 การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก				C132
1.3.3 อื่น ๆ ระบุ				C133
1.4 การจัดการการเงินของวิสาหกิจชุมชน				
1.4.1 การระดมหุ้น/เงินทุนหมุนเวียนภายในวิสาหกิจชุมชน				C141
1.4.2 การจัดทำระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน				C142
1.4.3 การจัดหาแหล่งเงินทุน / สินเชื่อของวิสาหกิจชุมชน				C143
1.4.4 อื่น ๆ				C144
1.4.4 อื่น ๆ ระบุ				C144
2 การบริหารจัดการวัตถุดิบ				
2.1 การเลือกใช้ทรัพยากร / วัตถุดิบเพื่อการผลิตในชุมชน				C21
2.2 การจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิตโดยเน้นคุณภาพเป็นอันดับแรก				C22
2.3 กระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน				C23
2.4 อื่น ๆ ระบุ				C24
3. การตลาดและเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด				
3.1 การซื้อขายออนไลน์				C31
3.2 การทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า				C32
3.3 การทำเกษตรพันธสัญญา				C33
3.4 อื่น ๆ ระบุ.....				C34
4. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน				
4.1 การสนับสนุนบุคลากรเพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ในด้านต่าง ๆ				C41

ประเด็นการดำเนินงาน	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ ปฏิบัติ	
4.2 การสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน3 แปลงใหญ่				C42
4. การสนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์ เครื่องจักร ปัจจัยการ ผลิต แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่				C43
4.4 การสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า				C43
4.5 อื่น ๆ ระบุ.....				C45

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1. ปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย ในช่องทางขวามือที่ตรงกับปัญหาที่ท่านพบเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่เข้า

ประเด็นปัญหาการดำเนินงาน	ระดับของปัญหา					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)	
1.1 ปัญหาด้านการดำเนินงานการบริหารจัดการ กลุ่ม						
1.1.1 การวางแผนการใช้เครื่องจักรของกลุ่ม ร่วมกัน						D111
1.1.2 เงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม						D112
1.1.3 การบริหารจัดการการตลาด เช่น การ รวบรวมผลิตภัณฑ์ การจำหน่าย เป็นต้น						D113
1.1.4 การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับ ความต้องการของตลาด						D114
1.1.5 การบริหารจัดการองค์กรหรือกลุ่ม โดยการ ตั้งกลุ่ม องค์กร คณะกรรมการบริหาร กำหนดกฎระเบียบ บริหารจัดผลตอบแทน และเงินทุน						D115

ประเด็นปัญหาการดำเนินงาน	ระดับของปัญหา					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
1.1.6 การส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้						D116
1.1.7 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีความต่อเนื่อง						D117
1.1.8 การจัดทำบัญชีฟาร์ม						D118
1.1.9 อื่นๆ ระบุ.....						D119
1.2 ปัญหาด้านกระบวนการผลิต						
1.2.1 การเลือกวิธีปลูกที่เหมาะสมและลดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์						D121
1.2.2 การผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง						D122
1.2.3 การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน						D123
1.2.4 การใช้สารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืช						D124
1.2.5 การทำปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพใช้เอง						D125
1.2.6 การใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของ						D126
1.2.7 การปรับปรุงบำรุงดินก่อนการผลิต เช่นการใช้โดโลไมท์การใช้ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น						D127
1.2.8 อื่นๆ ระบุ.....						D128
1.3 ปัญหาด้านการตลาด						
1.3.1 การสำรวจความต้องการของตลาด / ผู้บริโภคก่อนทำการผลิตเป็นอันดับแรก						D131
1.3.2 การสำรวจข้อมูลภาพรวมของสินค้าหรือกระบวนการผลิตก่อนการวางแผนการดำเนินการผลิต						D132
1.3.3 การกระจายผลผลิตตามความต้องการของตลาด						D133

ประเด็นปัญหาการดำเนินงาน	ระดับของปัญหา					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1.3.4 การจัดหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์						D134
1.3.5 การเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์และการตลาด เช่น ซื้อขายออนไลน์ สัญญาซื้อขายล่วงหน้า เกษตรพันธสัญญา เป็นต้น						D135
1.3.6 อื่นๆ ระบุ.....						D136
1.4 ปัญหาด้านการได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน						
1.4.1 บุคลากรเพื่อให้การแนะนำ						D141
1.4.2 งบประมาณ						D142
1.4.3 เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร ปัจจัยการผลิต						D143
1.4.4 ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์						D144
1.4.5 อื่น ๆ ระบุ						D145

2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความตามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน
วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าว

2.1 การพัฒนาการดำเนินงานการบริหารจัดการกลุ่ม

2.1.1 การวางแผนการใช้เครื่องจักรของกลุ่มร่วมกัน

.....

2.1.2 เงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม

.....

2.1.3 การวางแผนการบริหารจัดการการตลาด เช่น การรวบรวมผลิตภัณฑ์ การจำหน่าย

.....

2.1.4 การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

.....

2.1.5 การบริหารจัดการองค์กรหรือกลุ่ม โดยการตั้งกลุ่ม องค์กร คณะกรรมการบริหาร
กำหนดกฎระเบียบ บริหารจัดผลตอบแทนและเงินทุน

.....

2.1.6 การส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้

.....

2.1.7 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความต่อเนื่อง

.....

2.1.8 การจัดทำบัญชี

.....

2.1.9 อื่นๆ

.....

2.2 การพัฒนากระบวนการผลิต

2.2.1 การเลือกวิธีปลูกที่เหมาะสมและลดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์

.....

2.2.2 การผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง

.....

2.2.3 การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

.....

2.2.4 การใช้สารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืช

.....

2.2.5 การทำปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพใช้เอง

.....

2.2.6 การใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของ

.....

2.2.7 การปรับปรุงบำรุงดินก่อนการผลิต เช่นการใช้โดโลไมท์การใช้ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น

.....

2.2.9 อื่น ๆ

.....

2.3 การพัฒนาการจัดการการตลาด

2.3.1 การสำรวจความต้องการของตลาด / ผู้บริโภคก่อนทำการผลิตเป็นอันดับแรก

.....

2.3.2 การสำรวจข้อมูลภาพรวมของสินค้าหรือกระบวนการผลิตก่อนการวางแผนการดำเนินการผลิตก่อน

.....

2.3.3 การกระจายผลผลิตตามความต้องการของตลาด

.....

2.3.4 การจัดหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์

.....

2.3.5 การเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์และการตลาด เช่น ซื้อขายออนไลน์ สัญญาซื้อขายล่วงหน้า
เกษตรพันธสัญญา

.....

2.3.6 อื่น ๆ

.....

2.4 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

2.4.1 บุคลากรเพื่อการแนะนำ

.....

2.4.2 งบประมาณ

.....

2.4.3 เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร และปัจจัยการผลิต

.....

2.4.4 ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

.....

2.4.5 อื่น ๆ

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. ว่าที่ ร.ท.ธีรภัทร ศรีคงอยู่ เกษตรอำเภอเสีดา สำนักงานเกษตรอำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา
2. นางสาวณัฐสุรางค์ กฤษณาเรืองศรี เกษตรอำเภอเทพสถิต สำนักงานเกษตรอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ
3. นางสาวอินทัช หินสูงเนิน เกษตรอำเภอพิมาย สำนักงานเกษตรอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ภาคผนวก ค

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 1)

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
พ.ศ. 2548
ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2548

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘”

มาตรา ๒^๑ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“วิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

“เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

“กิจการวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

วิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๖ เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้รับคำขอจดทะเบียนและเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนที่ยื่นคำขอจดทะเบียนมีลักษณะและวัตถุประสงค์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่วิสาหกิจชุมชนนั้น

มาตรา ๗ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน
- (๓) ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (๔) กิจการที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ

มาตรา ๘ ภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินให้วิสาหกิจชุมชนที่ได้จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งประสงค์จะดำเนินการต่อไปแจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

วิสาหกิจชุมชนใดไม่แจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งเป็นเวลาสองปีติดต่อกัน ให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจชุมชนนั้นแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ถ้าไม่มีการแจ้งตามคำเตือนดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถอนชื่อออกจากทะเบียน

วิสาหกิจชุมชนใดประสงค์จะเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เลิกกิจการ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๒

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๑ มาใช้บังคับแก่การจดทะเบียนจัดตั้ง การแจ้ง ดำเนินกิจการ และการเลิกกิจการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

ให้เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วมีสิทธิขอรับ การส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐ การบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามข้อบังคับของ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้น

ข้อบังคับตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยจะต้องกำหนดให้การดำเนินการของเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนเป็นไปตามความสมัครใจโดยจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้

มาตรา ๑๑ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาจดำเนินการดังต่อไปนี้ได้

(๑) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายในของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งหรือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่น

(ข) ให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือความช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิต การให้บริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด และอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการ ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ค) ให้คำแนะนำหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

(๒) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายนอกของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นคนกลางในการติดต่อกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือ หน่วยงานอื่นของรัฐ รวมทั้งองค์กรภาคเอกชน เพื่อขอรับความช่วยเหลือและการส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชนในเครือข่าย

(ข) ประสานงานกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อ แลกเปลี่ยนความรู้หรือดำเนินกิจกรรมอื่นอันเป็นประโยชน์หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการ ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(๓) เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการ

ดำเนินงานไม่ว่าในด้านคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาการตลาด

(๔) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมวด ๓

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑๒ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนสิบสามคน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาระดับสูงและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าส่งออก อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อธิบดีกรมสรรพากร ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

(๓) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จำนวนสิบคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน

ให้อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการและให้อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าเกษตรแต่งตั้งผู้แทนกรมส่งเสริมการค้าเกษตรหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ และให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนแต่งตั้งผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชนอีกหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนา และส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน หรือให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๔ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๔) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการ ที่ปรึกษา หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง เว้นแต่กรณีที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ถือว่ามิใช่ลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๒ (๔)

(๖) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอกำหนดโทษหรือรอกำหนดโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๕ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๖ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

มาตรา ๑๔ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๕ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ และให้นำความในมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน ผู้แทนกรมส่งเสริมการส่งออก ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมสรรพากร ผู้แทนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการ

วิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคน ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธาน กรรมการ ปลัดจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนกรมสรรพากรที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารออมสินที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนั้นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในจังหวัดนั้น เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๒๑ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และแผนการพัฒนา และส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๔) พิจารณาหรือเสนอแนะต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การดำเนินการตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัดจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย มาตรการ หรือแผนการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ที่คณะกรรมการกำหนดหรือเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๒๒ ให้นำความในมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้ บังคับแก่กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้ง โดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดโดยอนุโลม

มาตรา ๒๓ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการตามมาตรา ๒๐ และกรรมการตาม มาตรา ๓๑ ได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๔ ให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ คณะกรรมการ รับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม การศึกษาข้อมูล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ งานของคณะกรรมการ

ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามวรรคหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงาน ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

หมวด ๔

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๕ วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริม การเกษตรแล้วสามารถขอรับการส่งเสริม หรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่ คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา กิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้และ การสนับสนุน ในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำ วัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพ ท้องถิ่นนั้น ๆ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ไม่ว่าจะการ

บริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วตามมาตรา ๒๖ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนและการออกแบบที่ทันสมัยตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณภาพ การผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใด ๆ ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้ง การประกอบการ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๙ ให้คณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้า หรือการรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการ เพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือ รวมทั้งปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ

ในการส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า หรือให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๐ ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน ให้คณะกรรมการพิจารณาดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการที่คณะกรรมการจัดให้มีขึ้นตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ และการส่งเสริมหรือการสนับสนุนตามมาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙

(๒) ให้การส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการประกอบการ

(๓) จัดให้มีการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การฝึกอบรมด้านการจัดการ การบัญชี ภาษีอากร หรือการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีด้านการผลิตหรือการตลาด

(๔) เสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) ดำเนินการในเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสองคนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ประสานการดำเนินการของกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการซ้ำซ้อนที่ไม่เกิดประโยชน์ และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(๒) ติดตาม และประเมินการดำเนินงานของกองทุนต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๓) เสนอแนะต่อกองทุนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาเงินทุนในการสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๔) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดให้กิจการวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการใดอันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการลดภาระดังกล่าวแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่คณะกรรมการประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กร
มหาชนหรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แล้วไม่บรรลุผล ให้
คณะกรรมการเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๔ ในวาระเริ่มแรกให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการ
ตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใน
คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดตามมาตรา ๒๐ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่
วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 สำนักงาน
เลขานุการ)

ภาคผนวก ง

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2)

พระราชบัญญัติ

ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๖๒

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒

เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๒) ของมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๒) กรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนสิบสามคน ได้แก่ รัฐมนตรี ประจำสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อธิบดีกรมสรรพากร ผู้จัดการธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน และผู้แทนสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นผู้ช่วยเลขานุการ ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความใน (๒) ของมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และกองทุนที่เกี่ยวข้องกับกิจการวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ ”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๐ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมายเป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน ผู้แทนกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนสี่คน ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน ในกรุงเทพมหานครตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคน ซึ่งผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจ หนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการ และเกษตรกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้น หนึ่งคน ผู้แทน ธนาคารออมสินที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดหนึ่งคน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจาก

บุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนั้นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจ หนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคนในจังหวัดนั้น เป็นกรรมการและเกษตรจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ ”

มาตรา ๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “มาตรา ๒๔ ให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม และกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

(๒) จัดทำแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ

(๓) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และกองทุนที่เกี่ยวข้องกับกิจการวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๔) จัดให้มีข้อมูลสถิติเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบกิจการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้สามารถเติบโตอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

(๕) จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่วิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการประกอบการ การนำวัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นในชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งให้ความรู้ เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้านที่จำเป็นแก่วิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการบริหาร งานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามวรรคหนึ่งที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ”

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๖/๑ และมาตรา ๒๖/๒ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘

“มาตรา ๒๖/๑ เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนของวิสาหกิจชุมชน ในการติดต่อกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ให้กรมส่งเสริมการเกษตรหรือสำนักงานเกษตรจังหวัด แล้วแต่กรณี ทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการรับเรื่อง ประสานงาน ติดตามผลการดำเนินการ

ให้แก่วิสาหกิจชุมชน ที่ประสงค์จะจัดตั้งเป็นนิติบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิวิสาหกิจชุมชนที่ประสงค์ จะดำเนินการติดต่อกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง

เมื่อได้รับคำขอจากวิสาหกิจชุมชนตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ส่งคำขอไปยังส่วนราชการหรือหน่วยงาน ของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

กรมส่งเสริมการเกษตรอาจจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดวิธีการในการดำเนินการรับเรื่องและส่งต่อคำขอในเรื่องต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ ภายใต้อาณัติว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๒๖/๒ เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนจัดตั้งเป็นนิติบุคคล ให้การจดทะเบียน โอนอสังหาริมทรัพย์ให้แก่วิสาหกิจชุมชนซึ่งได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายที่ดิน ทั้งนี้ เฉพาะกรณีที่เป็นการโอนอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ประโยชน์ ในกิจการของวิสาหกิจชุมชนและมีอยู่ก่อนวันยื่นคำขอจัดตั้งเป็นนิติบุคคล ระหว่างสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กับวิสาหกิจชุมชนซึ่งได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลนั้น โดยมีหนังสือรับรองจากกรมส่งเสริมการเกษตร ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘

มาตรา ๑๐ ให้กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนครบวาระ

มาตรา ๑๑ ระเบียบที่ออกตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีระเบียบที่ออกตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๒ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้รับสนองพระราชโองการ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวเบญญาภา ทวีทรัพย์
วัน เดือน ปีเกิด	15 เมษายน 2529
สถานที่เกิด	อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง ปีการศึกษา 2553
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

